

PROTECȚIA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC ÎN ROMÂNIA, ÎN INTERVALUL 2011-2024 (iulie)

Vitalie JOSANU¹

Cuvinte cheie: *patrimoniul arheologic, poliția de patrimoniu, detectoriști, infracțiuni, Ministerul Culturii*

Keywords: *archaeological heritage, heritage police, metal detectorist, offences, Ministry of Culture*

În data de 17 aprilie 2004, la Institutul de Arheologie Iași din cadrul Academiei Române – Filiala Iași avea loc o masă rotundă în contextul Simpozionului Național *Arheologia Epocii lui Ștefan cel Mare*², cu participarea majorității arheologilor medievști activi din Moldova. Era anul în care, prin Hotărâre de Guvern, întreaga țară marca jumătate de mileniu de la moartea marelui domn și care – peste doi ani, grație unei Campanii – sondaj a Televiziunii Române – a fost desemnat drept „cel mai mare român”³.

Privită cu deja două decenii în urmă desfășurarea evenimentelor de atunci scoate în evidență un apetit extraordinar pentru festivism, cuvinte pompoase și mută ipocrizie, raportate la starea de fapt. Într-un contrast strident se afla tocmai starea deplorabilă a monumentelor istorice ctitorite de marele omagiat, precum și interesul real al autorităților pentru recuperarea informațiilor despre strălucita sa domnie. Fiecare dintre arheologii prezenți la masa rotundă de la Institutul de Arheologie Iași a venit cu un întreg arsenal de exemple triste legate de tot atâtea ocazii ratate de recuperare a informațiilor arheologice, în contextul diverselor proiecte de investiții derulate de autoritățile publice locale.

Mari simboluri ale epocii ștefaniene erau ermetic închise cercetării arheologice, „din lipsă de fonduri” și fără întreținere corespunzătoare: Cetatea Neamțului se afla în ruină, iar solicitările de inițiere a unor proiecte de restaurare și cercetare arheologică se izbeau de zidul dur al nepăsării. Deși era unul dintre cele mai vizitate obiective turistice din țară, drumul de acces – amenajat special pentru vizitatori – folosit era în același timp și pentru exploatarea forestieră. Cetatea de Scaun a Sucevei era în aceeași situație, Mănăstirea Tazlău zăcea în paragină și uitare, deasupra Curții Domnești de la Vaslui erau depozitate sute de tone de moloz și gunoaie, Curtea de la Hârlău în paragină. Excavațiile

¹ Cercetător independent.

² C. Asăvoaie, *Simpozionul Național „Arheologia Epocii lui Ștefan cel Mare, 16-17 aprilie 2004*, în „Arheologia Moldovei”, vol. 27/2004, Iași, p. 365-366.

³ Gabriela Dinulescu, *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor, Ștefan cel Mare*, în <https://romanioliberal.ro> (Accesat: 19.08.2024).

pentru construcții sau alte amenajări în vetrele vechilor târguri ale Moldovei lui Ștefan cel Mare se executau nestingherit, în ciuda protestelor arheologilor medievști.

Se împlineau deja patru ani de la adoptarea Ordonanței de Guvern 43/2000 privind protejarea patrimoniului arheologic, dar situația acestuia era – în continuare – neschimbată, tratată drept un moft al unora care „n-au altceva mai bun de făcut”. Este contextul în care Ministerul Culturii – prin responsabilii săi – anunța senin restrângerea finanțărilor pentru șantierele arheologice de cercetare sistematică și recomanda reorientarea spre arheologia de salvare, oarecum profitabilă din punct de vedere financiar.

Înființate încă din anul 2000, printr-o transformare a vechilor Oficii pentru Patrimoniu Național - din entități coordonate de muzeele județene, în servicii publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, Direcțiile Județene pentru Cultură (în continuare DJC), cum au fost denumite, chiar și în variantă reformată - n-au produs schimbări remarcabile ale situației patrimoniului arheologic. Inerția deconcentratelor a fost mereu în strânsă legătură cu numirea directorilor pe criterii politice, astfel încât exercițiul autorității a fost condiționat de voința și interesele factorilor politici locali. În timp, o serie de funcții s-au ocupat prin titularizare, deși încă unele reziduuri administrative de sorginte politică persistă și continuă să afecteze activitatea deconcentratelor Ministerului Culturii în teritoriu. Frecvențele practice de hărțuire ale directorilor, mascate prin necesitatea transferurilor temporare a titularilor de deconcentrate dintr-un capăt în altul al țării, nu reflectă altceva decât efectele presiunilor constante din spre factorul politic, reprezentat de demnitarii periodici ai ministerului asupra eforturilor de protejare a patrimoniului cultural național făcut de funcționarii Direcțiilor pentru Cultură. Tensiuni au fost marcate marcate de demisii și chiar decese premature.

În acest context, după îndelungi preparative – ca să nu spunem tergiversări – în anul 2006 s-au înființat structurile pentru protejarea patrimoniului cultural în cadrul Poliției Române, chemate să vegheze la aplicarea dispozițiilor legale în materie penală și contravențională. Conceptul de bază al întregii legislații în domeniu, la nivelul anilor 2000-2001, a fost acela al polițistului pus la dispoziția funcționarului de deconcentrate și care acționează strict în funcție de nevoile acestuia. Practic, chiar dacă se urmărea o specializare în domeniu – așa cum dispunea art. 102 din Legea 182/2000 (variantea inițială)⁴ – polițistul era lipsit de inițiativă în acțiunile sale, cu excepția atribuțiilor în calitate de organ al poliției judiciare, ceea ce se poate observa după ordinea enumerării

⁴ „În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi*), în cadrul Inspectoratului General al Poliției din Ministerul Internelor și Reformei Administrative se organizează structuri specializate în prevenirea, descoperirea și urmărirea faptelor ilegale la regimul bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural național mobil”.

autorităților competente să constate și să aplice sancțiunile contravenționale, atât în OG 43/2000⁵ cât și în Legea 422/2001⁶.

Spre deosebire de acestea, Legea 182/2000 privind regimul bunurilor culturale mobile – în varianta inițială – exclude cu totul orice competență în materie de sancționare contravențională a altor autorități, în afara Ministerului Culturii și serviciilor sale deconcentrate⁷. Dispozițiile art. 80 arată explicit rolul rezervat organului de poliție „specializat”, anume acela de secundare a funcționarului Ministerului Cultură și numai la cerere! Altfel spus, într-o variantă ceva mai ieftină, Ministerul Culturii ar fi putut înlocui oricând un funcționar public cu statut special al statului în orice ar fi putea juca rol de sperietoare în relația cu cetățeanul.

În consecință, analiza datelor statistice puse la dispoziție de fiecare inspectorat de poliție din țară și de fiecare direcție pentru cultură (fără Iași, Argeș și Alba⁸) avem următoarea situație comparativă (**Fig. 1, 2**).

Situația statistică a contravențiilor reprezintă un indicator important al disponibilității și mobilității structurilor de control în teritoriu, capacitatea de monitorizare și mobilizare în teren și – nu în ultimul rând – de profesionalismul lucrătorilor. În spatele raportului numeric sec stau o mulțime de alte activități subsecvente, verificări periodice care asigură eficiența cadrului legislativ existent.

Discrepanțele majore între județe vecine, din cadrul aceleiași regiuni, constituie și un indiciu al incompetenței și ineficienței managementului superior, atât din Poliția Română cât și din Ministerul Culturii. Dificultatea cu care au fost comunicate informațiile

⁵ Art. 29 din OG 43/2000: „(1) *Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac, după caz, de către: a) specialiștii serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor; b) împuterniciții Ministerului Culturii și Cultelor; c) inspectorii teritoriali ai Inspectoratului de Stat în Construcții; d) organele de poliție, care au și obligația de a da curs oricăror solicitări în exercitarea atribuțiilor personalului prevăzut la lit. a)-c)*” (subl. V. J.).

⁶ Art. 57 „(1) *Contravențiile se constată și amenziile se aplică de specialiștii direcțiilor pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București, de împuterniciții Ministerului Culturii și Cultelor, de inspectorii teritoriali ai Inspectoratului de Stat în Construcții sau de inspectorii Ministerului Finanțelor Publice, după caz.*

(2) Pentru contravențiile prevăzute la art. 55 alin. (1) lit. a) și b) constatarea și aplicarea amenzilor se pot face și de către primar, președintele consiliului județean și împuterniciții acestora sau de către organele de poliție, după caz” (subl. V. J).

⁷ Art. 80 (variante inițială), art. 77 (actualizarea din 2014) „*Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la art. 78 se fac de specialiștii serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor, care, la cererea lor, vor fi asistați de organele de poliție”.*

⁸ De la care nu am primit răspuns, în ciuda insistențelor repetate, DJC Iași fiind în situația obiectivă legată de mutarea sediului și a funcționării în regim de avarie, cu directorul pe post de conducător dar și executant universal.

în cauză, cu reveniri repetate⁹, arată că nici unul dintre cele două ministere nu a fost interesat și nu a centralizat analize anuale cu indicatorii muncii în teritoriu. Faptul ca în trei județe alăturate din aceeași regiune apar valori relativ apropiate diferite radical de cel de-al patrulea, reflectă clar gradul de implicare al celui din urmă. Nici o sancțiune contravențională la Inspectoratul de Poliție al Județului Botoșani, în intervalul 2015-2024, comparativ cu județele din jur, Suceava (48)¹⁰, Neamț (98)¹¹, Iași (79), aflate în fruntea clasamentului național cu peste 40 de sancțiuni, arată fără dubii ineficiența „poliției de patrimoniu” botoșenene. Un rezultat dezastruos la acest capitol anunță Poliția Capitalei, cu doar 5 sancțiuni contravenționale aplicate¹².

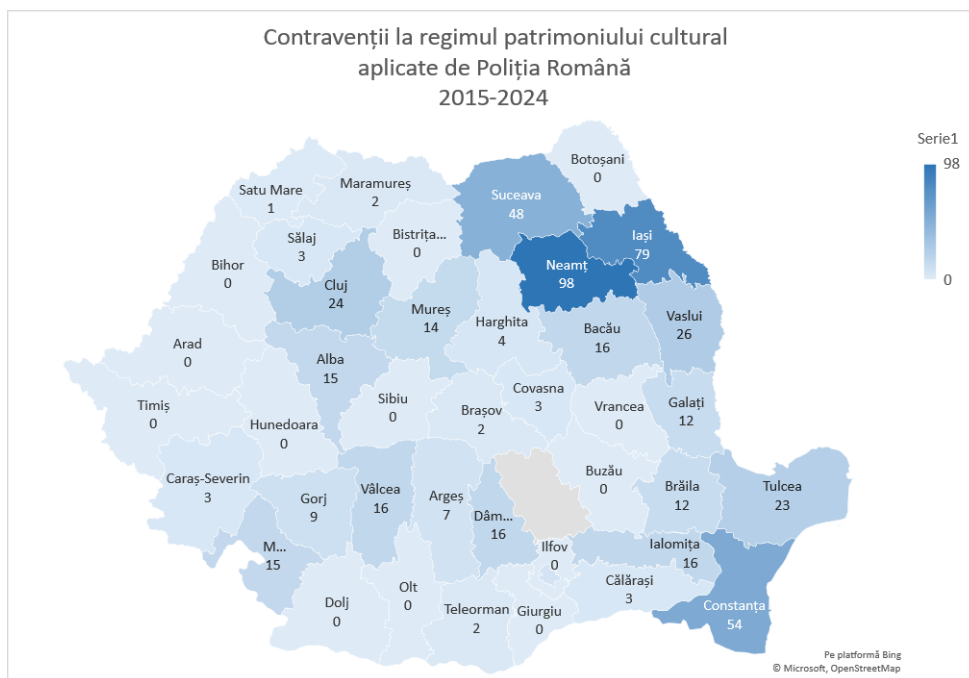

Fig. 1. Contravenții la regimul patrimoniului cultural aplicate de Poliția Română (2015-2024).

⁹ Răspunsul IPJ Prahova a ajuns după jumătate de an de la solicitare, după câteva insistențe, prin adresa, nr. 100212/14.01.2025, într-o variantă expeditivă, tabelară. Ministerul Culturii nici nu a reușit să obțină informații de la DJC Alba, Argeș și Iași.

¹⁰ Adresa IPJ Suceava, nr. 65/22.09.2024.

¹¹ Adresa IPJ Neamț, nr. 448.142/11.07.2024.

¹² Adresa DGPMB, nr. 82249/01.08.2024.

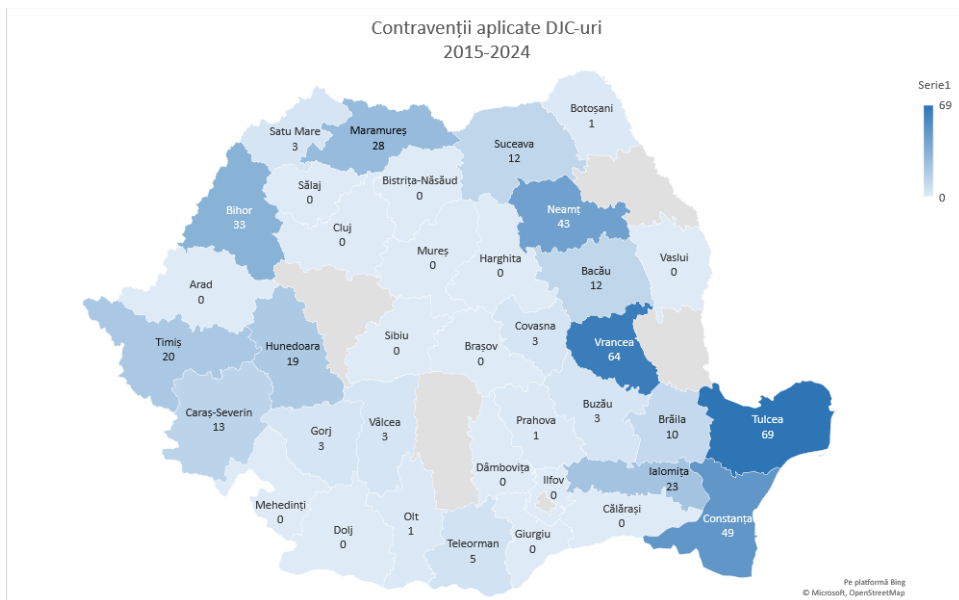

Fig. 2. Contravenții aplicate de Direcțiile Județene pentru Cultură (2015-2024).

O concluzie similară se poate trage în privința Direcției Județene pentru Cultură (în continuare DJC) Arad cu un zero absolut în materie, când județele din jur înregistrează valori relativ apropiate, Timiș (20)¹³, Hunedoara (19)¹⁴, Bihor (33)¹⁵. În județul Arad, nici poliția și nici serviciul deconcentrat n-au înregistrat încălcări la regimul patrimoniului cultural național în decurs de peste un deceniu de activitate. Dacă la nivelul Poliției Române, Aradul este județul în care nu s-a reușit încadrarea unui ofițer specializat, Direcția Județeană pentru Cultură se laudă cu doi agenți constatatori și... zero constatări!¹⁶ Zero constatări la regimul contravențiilor, poliție și deconcentrate se înregistrează și la Sibiu¹⁷, Bistrița-Năsăud¹⁸, Dolj¹⁹, Ilfov²⁰ și Giurgiu²¹. Chiar și diferențele minore de 1-2

¹³ Adresa DJC Timiș, nr. 3803/25.09.2024.

¹⁴ Adresa DJC Hunedoara, nr. 30/11.09.2024.

¹⁵ Adresa DJC Bihor, nr. 4528/15.11.2024.

¹⁶ Adresa DJC Arad, nr. 699-P30/01.10.2024.

¹⁷ Adresa DJC Sibiu, nr. 1984/14.11.2024 și adresa IPJ Sibiu nr. 120181/10.07.2024.

¹⁸ Adresa DJC Bistrița Năsăud, nr. 1224/11.09.2024 și adresa IPJ Bistrița Năsăud, nr. 31763/11.07.2024.

¹⁹ Adresa DJC Dolj, nr. 1294^{*}/05.09.2024 și adresa IPJ Dolj nr. 46707/10.07.2024.

²⁰ Adresa DJC Ilfov, nr. 3658/12.11.2024 și adresa IPJ Ilfov nr. 7514141/10.07.2024.

²¹ Adresa DJC Giurgiu, nr. 1584/04.09.2024 și adresa IPJ Giurgiu nr. 108066/11.07.2024.

constatări, raportat la zero al ”partenerului instituțional” din județ²², reprezintă indicatori ce sugerează o implicare critică a autorităților statului în îndeplinirea atribuțiilor la regimul protejării patrimoniului cultural național.

Oricât ar părea de surprinzător, în cazul patrimoniului arheologic, legiuitorul reușește să descurajeze comiterea faptelor ilicite, prin sancționarea aspră a faptelor contravenționale, spre deosebire de penal, unde regimul de pedeapsă extrem de scăzut al infracțiunilor contrastează strident cu angajamentele internaționale ale statului²³ și aprecierile speciale ale acestei valori sociale, înveșmântată constant în scutul „interesului național”²⁴. Sancțiunea prevăzută la art. 28 alin. 1 lit. g din OG 43/2000, ce vizează deținerea fără autorizație a unui detector de metale stabilește cuantumul amenzii cel mai ridicat, de la 25000 lei la 75000 lei, valoare, care chiar în cuantumul minim, cauzează emoții serioase²⁵. De cele mai multe ori, pus în fața unor amenzi atât de ridicate, contravenientul alege să renunțe fără pretenții la detector în speranța obținerii unei sancțiuni cu *avertisment*.

Mai jos, se prezintă tabloul detectoarelor de metale confiscate în România în intervalul 2010-2024, măsură luată de polițiști atât în cursul cercetărilor penale, dar - cele mai multe – ca urmare a identificării cazurilor de deținere fără autorizație, sancționate contravențional (**Fig. 3**). Făcând abstracție de confuzia procedurală legată de momentul autorizării deținerii detectorului, sancțiunea aplicată pentru deținere ilegală de detector de metale a reușit în mare măsură să descurajeze săvârșirea acestui tip de abateri.

Dintre toate se distinge cazul IPJ Iași cu un record în materie de confiscări, situație determinată de varianta unică implementată și cadrul procedurilor de autorizare. Astfel, în acord cu dispozițiile art. 5 alin. 10 din OG 43/2000, solicitantul autorizării se prezintă la poliție – înainte de a achiziționa dispozitivul – unde solicită autorizarea calității de deținător, urmat de pasul următor al prezentării cu detectorul achiziționat.

²² În anul 2005 s-au parafat Protocoale de Colaborare între Ministerul Culturii și Poliția Română, adeseori invocate, dar rareori funcționale în practică.

²³ *Convenția europeană din 16 ianuarie 1992, pentru protecția patrimoniului arheologic*, La Valetta, ratificată de România prin Legea 150/1997.

²⁴ *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, p. 16, https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf (Accesat: 30.12.2024: Obiective naționale de Securitate: „promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență”.

²⁵ Aplicarea unei sancțiuni contravenționale în valoare de 25000 lei unor persoane din jud. Neamț în anul 2020 și decizia acestora de mediatizare <https://www.youtube.com/watch?v=kwNSCnKbNjM>, accesat la data de 24.11.2024, a determinat un val de reacții de empatie, totalizând în jur de 303 000 vizualizări în rândul tinerilor. Implicit, pe lângă organizarea unei campanii de susținere a celor amendați, produsul video a generat o campanie de conștientizare pe care niciodată instituțiile statului n-au fost în stare să o susțină la un asemenea nivel.

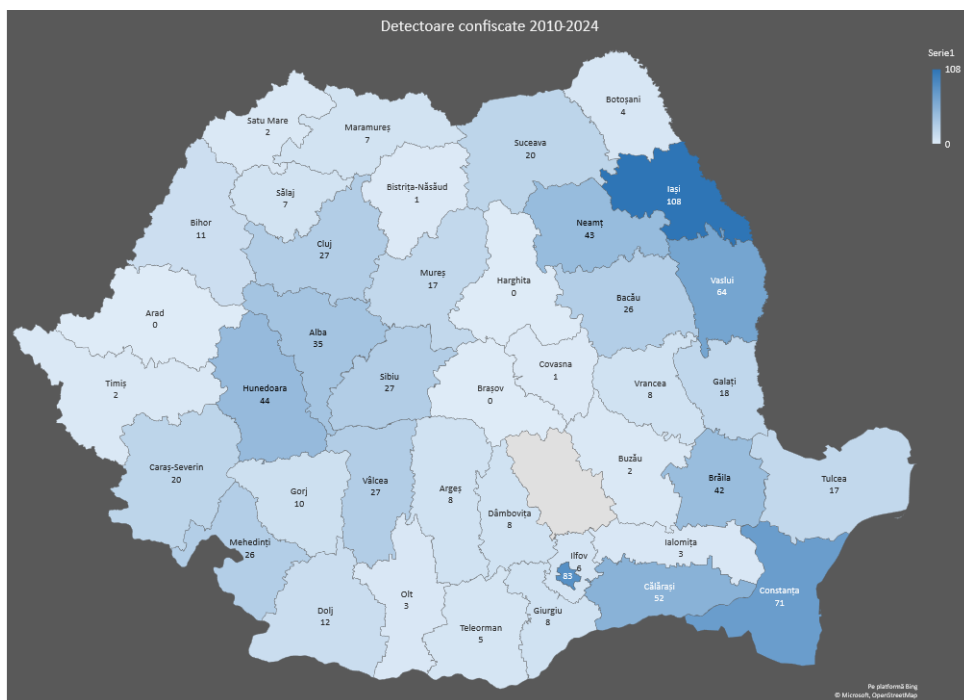

Fig. 3. Detectoare de metale confiscate (2010-2024). Un raport interesant se constată în evidențele Poliției Capitalei: 83 detectoare confiscate la un număr de doar 42 autorizări în intervalul 2022-2024.

Alături de aceasta, deși imposibil de reprezentat grafic – în varianta comparativă – din cauza modului în care au fost puse la dispoziție informațiile oficiale, stă sancțiunea ce vizează fapta de la art. 28 alin. 1 lit. e din OG 43/2000²⁶, nu însă și modul în care autoritățile competente au fost dispuse să o aplice. Două reprize de verificare a tuturor avizelor emise de Direcția pentru Cultură Neamț condiționate de cercetarea arheologică într-un an, efectuată de Inspectoratul de Poliție al Județului Neamț în doi ani diferiți, a contribuit la dispariția aproape completă a săpăturilor neasistate arheologic, așa cum s-a dispus. Demersul a constat – pe lângă copiile avizelor de la DJC Neamț – în solicitarea autorizației și a raportului de cercetare arheologică, acest ultim document constituind dovada clară a respectării condiției. Efectul acestui demers desprinde județul Neamț și îl poziționează cu aproape jumătate din totalul contravențiilor aplicate la regimul patrimoniului arheologic.

Următoarea analiză grafică a fost elaborată grație datelor culese de pe platforma <http://rejust.ro> aparținând Consiliului Superior al Magistraturii și totalizează numărul

²⁶ „nerespectarea avizului Ministerului Culturii și Cultelor sau emiterea autorizației de construire în absența acestui aviz pentru lucrările de construire sau de desființare din zonele cu patrimoniu arheologic reperat, cu amendă de la 10.000 lei la 50.000 lei”.

cauzelor soluționate în instanță, ca urmare a contestării sancțiunilor contravenționale aplicate (Fig. 4). Deși la nivelul inspectoratelor de poliție există structuri juridice, specificul domeniului de activitate a presupus capacitatea agenților constatați în elaborarea întâmpinărilor, exercitarea căilor de atac, explicarea probatoriului etc.

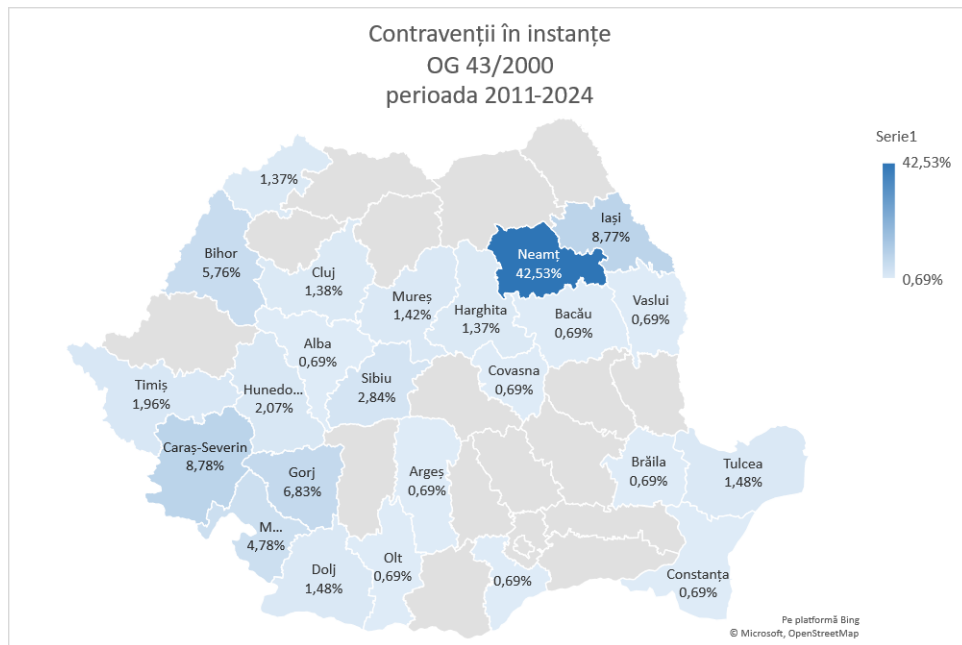

Fig. 4. Contravenții în instanțe în perioada 2011-2024.

Fiind chiar funcționarul din spatele rezultatelor din județul Neamț, pot preciza că cele mai multe sancțiuni contravenționale au fost aplicate aici, în legătură cu încălcarea condițiilor de cercetare arheologică, prevăzute în avizele Ministerului Culturii. Toate contravențiile la art. 28 alin. 1 lit. e din OG 43/2000 aplicate în județul Neamț sunt înregistrate de structura de poliție²⁷, până în decembrie 2022, când „linia de muncă” *protejarea patrimoniului cultural* a rămas fără ofițer specializat. La nivel național, așa cum se înregistrează și la Neamț, procente acoperă fapte ce presupun deținerea fără autorizație a detectoarelor de metale (majoritatea sancționate cu avertisment și confiscarea dispozitivelor) și omisiunea anunțării descoperirilor arheologice. În bună măsură este un teren ce reflectă – cu extrem de puține excepții, marcate de unele DJC – activitatea *poliției de patrimoniu*.

²⁷ Cunoașterea nemijlocită a fiecărui caz în parte și faptul că județul Neamț vedește cea mai vastă experiență în privința aplicării sancțiunilor contravenționale la regimul patrimoniului cultural, inclusiv arheologic, reprezintă sursa principală pentru culegerea cazurilor de referință.

În subsidiar, măsurile drastice de descurajare a omisiunii asistenței arheologice a determinat o avalanșă a solicitărilor către Complexul Muzeal Județean Neamț, dar și o creștere exagerată a valorii contractelor pentru prestații, în contextul unei monopolizări județene a cercetărilor (Fig. 5). Aici se înscrie și valoarea de 5 lei pentru baterea unui cui în profil, prezentată conducerii Mănăstirii Sihăstria, jud. Neamț într-un desfășurător de prețuri aferent ofertei de prestație arheologică, monahilor fiindu-le peste puțință a înțelege diferența de cost dintre cuiul „de om prost” și cel „bătut științific”.

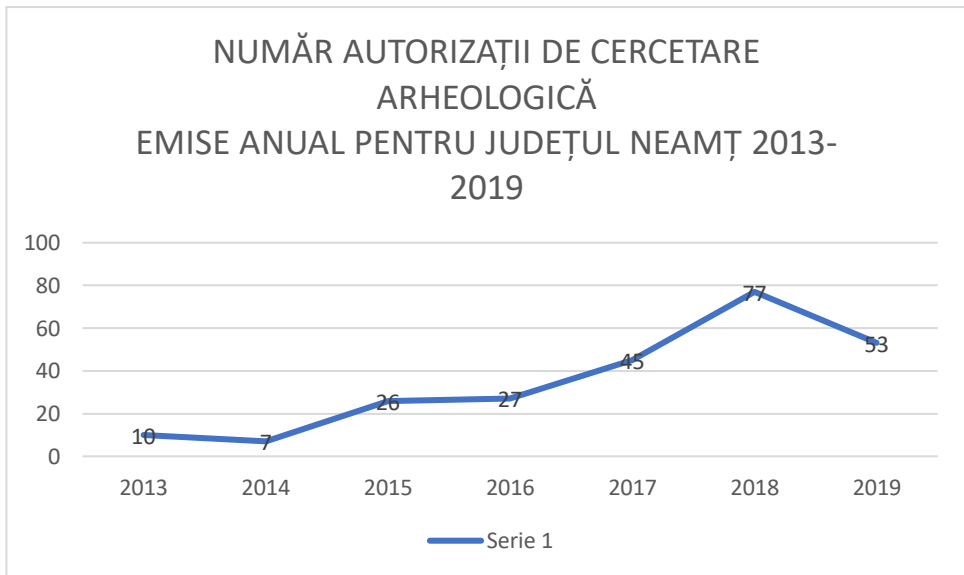

Fig. 5. Autorizații de cercetare arheologică emise pentru județul Neamț în perioada 2013-2019, conform Adresei DJC Neamț nr. 2203 din 25.11.2019.

Neanunțarea descoperirilor întâmplătoare de către persoanele fizice, în termen de 72 de ore, contravenție prevăzută la art. 28 alin. 1 lit. c din OG 43/2000 reprezintă o altă măsură eficientă prin care a fost posibilă recuperarea mai multor bunuri arheologice și paleontologice²⁸, mai ales în perioada când bunurile arheologice se găseau din abundență pe platformele de vânzări on-line. Numărul sancțiunilor contravenționale pentru omisiunea predării bunurilor arheologice în termen legal însă este relativ modest la nivel național, o serie dintre faptele identificate de polițiști au antrenat sesizări din oficiu, pentru

²⁸ Cristina Corpaci, *Molar de mamut, vechi de 10.000 ani, descoperit de polițiști la o femeie din Neamț*, în <https://romanioliberal.ro> (Accesat la 30.11.2024); *Poliția Județeană Neamț se evidențiază și prin lucruri deosebit de bune pe care ar trebui să le vedem*, în <https://www.ziarpiatraneamt.ro> (Accesat: 30.11.2024); C.M., *Molar de mamut găsit pe marginea unui drum agricol*, în <https://mesagerulneamt.ro> (Accesat: 30.11.2024).

suspiciuni de *furt*²⁹, uneori apelând la măsuri de supraveghere tehnică disproporționate și costisitoare, în raport cu situația de fapt³⁰ și au fost soluționate pe cale judiciară.

Departa de a critica o asemenea variantă de abordare, va trebui observat că polițiștii de patrimoniu specializați au fost deschizători de drum în domeniu, parcurgând o etapă de acumulare a experienței practice, ce scoate în evidență - înainte de toate - implicarea și determinarea de a intra într-o confruntare, în care rareori se găsește un sprijin. De multe ori, interesul recuperării și salvării bunurilor culturale a reprezentat mobilul celor mai spectaculoase rezultate, chiar cu riscul antrenării unor reacții adverse³¹, cu spatele fragil al procedurilor subțiri și prevederilor legale interpretabile, incomplete sau chiar golite de conținut. Din păcate, nu toți polițiștii de patrimoniu s-au arătat dispuși să înfrunte riscuri.

Prin activitățile desfășurate s-a descoperit că Ministerul Culturii și-a neglijat îndatorirea de a introduce în inventarul centralizat al bunurilor statului siturile arheologice de categorie A, fără proprietar cunoscut. Aici se înscriu mai multe situri arheologice din țară, printre care se numără și cetățile dacice din Munții Orăștiei. Constatarea a pornit de la un set de trei sancțiuni contravenționale pe care IPJ Neamț le-a aplicat Ministerului Culturii pentru încălcarea obligațiilor de întreținere a monumentelor istorice, stabilite la art. 36 alin. 1 din Legea 422/2001. Toate cele trei sancțiuni au vizat starea de abandon a sitului arheologic Cetatea de la Gâdinti, construită de Ștefan cel Mare, în apropierea mun. Roman, jud. Neamț, cauzat de dezinteresul manifest al Ministerului Culturii care și-a declinat statutul de proprietar și deci, responsabil. În cea mai recentă cauză, cu nr. 5342/291/2022, instanța a respins plângerea Ministerului Culturii și a menținut amenda aplicată de IPJ Neamț prin Hotărârea Judecătorei Roman nr. 2480 din 14.08.2024³² și rămasă definitivă prin neatacare.

²⁹ O serie de exemple se regăsesc publicate în *Millenia Opes*, volum editat de Monica Sechelariu et alii, București, 2015, p. 8-229, volumul reprezintă singurul catalog al celor mai valoroase bunuri recuperate de Poliția Română, prin structura de protejare a patrimoniului cultural în perioada 2005-2015, accesibil și pe https://politiaromana.ro/files/pages_files/milleniaopes.pdf, accesat la data de 01.12.2024; Marius-Mihai Ciută, Augustin Lazăr, *Archaeological Objects stolen from Romania and „discovered” on the Internet*, în *13th International Congress „Cultural Heritage and New Technologies”*, Viena 2008, p. 1-15.

³⁰ *Sabie din Epoca Bronzului, recuperată de polițiști*, <https://www.digi24.ro> (Accesat: 30.11.2024).

³¹ Nu sunt puține situațiile când ofițerii de patrimoniu performanți s-a confruntat cu plângeri administrative și chiar penale (abuz în serviciu, furt), implicând întregul disconfort al cercetării, urmate de contestații la soluții, cu prezentare în fața instanței.

³² https://portal.just.ro/291/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=29100000000114878&id_inst=291 (Accesat: 24.11.2024). În cazul primei sancțiuni aplicate, Ministerul Culturii a contestat dar a pierdut pe fond iar acțiunea în apel i-a fost respinsă, fiind introdusă tardiv. Ca urmare, au fost inițiate demersuri pentru o inventariere în teritoriu, însă anemice și fără efecte în teren. Fiind din nou solicitat să comunice măsurile preconizate pentru salvarea Cetății de la Gâdinti și constatând aceeași lipsă de interes al Ministerului Culturii, polițistul de patrimoniu din cadrul IPJ Neamț a aplicat a doua sancțiune contravențională, pe care funcționarii ministeriali au contestat-o din nou.

Judecătoria Roman a respins cererea, din nou, dar în faza de recurs Tribunalul Neamț a admis plângerea și a anulat procesul verbal de sancționare contravențională, fiind convins de apărarea petentului care a invocat *Regulamentul de Organizare și Funcționare al Institutului Național al Patrimoniului*, în varianta **abrogată** la data invocării în fața instanței (sic!). Soluția Tribunalului Neamț – deși extrem de critică la adresa atitudinii Ministerului Culturii - a pus capăt oricărui demersuri ale Ministerului Culturii pentru clarificarea situației juridice a siturilor de categorie A, fără proprietar. Ca urmare, s-a aplicat a treia sancțiune contravențională, rămasă definitivă prin neatacare. Merită reprodușă aici interpretarea Judecătoriei Roman asupra situației de fapt: „În ceea ce privește susținerile petentei cu privire la faptul că nu are calitatea de proprietar sau administrator al sitului Cetatea Nouă a Romanului, cod LMI NT-I-s-A-10502, constată instanța că acestea nu au suport juridic. În primul rând, potrivit art. 3 alin. 1 și 2 din Legea nr. 213/1998 privind bunurile proprietate publică: (1) Domeniul public este alcătuit din bunurile prevăzute la art. 135 alin. (4) din Constituție, din cele stabilite în anexa care face parte integrantă din prezenta lege și din orice alte bunuri care, potrivit legii sau prin natura lor, sunt de uz sau de interes public și sunt dobândite de stat sau de unitățile administrativ-teritoriale prin modurile prevăzute de lege. (2) Domeniul public al statului este alcătuit din bunurile prevăzute la art. 135 alin. (4) din Constituție, din cele prevăzute la pct. I din anexă, precum și din alte bunuri de uz sau de interes public național, declarate ca atare prin lege. În același timp, conform punctului I.27 din Anexa la Legea nr. 213/1998: Domeniul public al statului este alcătuit din următoarele bunuri:....27. ansamblurile și siturile istorice și arheologice; De asemenea, conform art. 20 alin. (1) și (2) din același act normativ: (1) Inventarul bunurilor din domeniul public al statului se întocmește și se modifică, după caz, de ministere, de celelalte organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și de autoritățile administrației publice locale care au în administrare asemenea bunuri. (2) Centralizarea inventarului menționat la alin. (1) se realizează de către Ministerul Finanțelor Publice și se supune spre aprobare Guvernului. La dosarul cauzei s-a depus și o copie a adresei nr. 574.304/19.04.2018, emisă de Ministerul Finanțelor Publice (reprezentant al Statului Român) prin care se arată că există o obligație din partea administratorului bunurilor din domeniul public de a efectua un inventar al acestora bunuri, iar simplul fapt că acest inventar nu s-a efectuat nu înseamnă că bunurile nu ar exista în proprietatea statului (fl. 52-54). Poziția exprimată de Ministerul Finanțelor este una corectă, având suportul legal mai sus arătat, la care instanța mai adaugă și rațiunea că, dacă ar fi invers, adică bunurile neinventariate nu ar face parte din domeniul public al Statului Român, acestea ar putea fi urmărite și s-ar încălca principiul inalienabilității, imprescriptibilității și insesizabilității bunurilor din domeniul public al statului. Nu este cazul însă și a sitului Cetatea Nouă a Romanului care, așa cum rezultă din Anexa III lit. (j) 10. (Monumentele medievale identificate pe baza cercetărilor arheologice) din Legea nr. 5/2000 privind amenajarea teritoriului, acesta este inventariat. În cauză s-au emis adrese către Comuna Gâdinți, ..., și Consiliul ..., prin aceste adrese solicitându-se să comunice dacă situl Cetatea Gâdinți (Cetatea Nouă a Romanului) se află în proprietatea sau administrarea acestora, însă ambele instituții au răspuns negativ (fl. 70, 73). Mai mult decât atât, situl Cetatea Nouă a Romanului are clasificarea în grupa valorică A, iar potrivit art. 8 din Legea nr. 422/2001: (1) Monumentele istorice se clasează astfel: a) în grupa A - monumentele istorice de valoare națională și universală; b) în grupa B - monumentele istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local. Rezultă astfel că situl la care face referire procesul verbal de contravenție este unul aparținând domeniului public al statului, având valoare națională și universală. A susținut petenta și că situl nu se află în administrarea sa, însă nici aceste susțineri nu au suport legal. Astfel, potrivit prev. art. 4 alin. (2) din Legea nr. 422/2001: (2)

Trebuie subliniat că activitatea autorităților statului în domeniul protejării patrimoniului cultural nu rezidă într-o competiție de sancțiuni contravenționale, dezbaterile se sprijină pe cifre concrete, ce pot fi comparate. Pe de altă parte, este inadmisibilă versiunea potrivit căreia, timp de un deceniu, într-un județ, nu s-au săvârșit abateri la regimul patrimoniului cultural. Este improbabil ca într-un deceniu, la nivelul unui județ, să nu se regăsească nici un monument istoric în stare de degradare, nici un bun arheologic scos la vânzare ori omis la predare, nici un detector de metale deținut ilegal. O căutare rapidă printre semnalările din mediul on-line consolidează temeinicia acestor bănuieli³³.

Din propriile cercetări penale se constată că, cel puțin până în anul 2016, descoperitorii de bunuri arheologice din județul Arad – ca și cei din județul Iași - nu cunoșteau procedura legală de predare a bunurilor arheologice, fiind îndrumați spre muzeu. Este suspect, caz unic la nivel național, că în județul Arad nu s-a emis nici o autorizație de deținere a detectoarelor de metale³⁴. În județul Brașov, timp de câțiva ani, a fost postat pe platforma www.okazii.ro un tezaur din timpul țarului moscovit, Ivan IV cel

Monumentele istorice proprietate publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale sunt inalienabile, imprescriptibile și inesizabile; aceste monumente istorice pot fi date în administrare instituțiilor publice, pot fi concesionate, date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică sau închiriate, în condițiile legii, cu avizul Ministerului Culturii și Cultelor sau, după caz, al serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor. Petenta a indicat faptul că administrator al monumentelor istorice din domeniul public al statului este Institutul Național al Patrimoniului, aspect care rezultă și din adresa depusă de aceasta la dosarul cauzei (fl. 64). Ori potrivit, prev. art. 28 alin. 1, 2, 3 lit. (d) din Legea nr. 422/2001: (1) Oficiul Național pentru Protejarea Patrimoniului se reorganizează în Oficiul Național al Monumentelor Istorice), ca instituție publică cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Culturii și Cultelor, finanțat din venituri extrabugetare și din alocații de la bugetul de stat. (2) Organizarea și funcționarea Institutului Național al Patrimoniului se fac prin hotărâre a Guvernului**), la propunerea Ministerului Culturii și Cultelor, în termen de maximum 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi, fără a afecta exercițiul financiar în curs. (3) Principalele atribuții ale Institutului Național al Patrimoniului sunt: d) administrarea, în numele Ministerului Culturii și Cultelor, a monumentelor istorice intrate cu orice titlu în proprietatea statului, altele decât cele administrate de alte instituții publice; propunerea eficientizării acestora prin promovarea de proiecte și programe de revitalizare, realizarea de parteneriate sau prin concesionare, dare în folosință gratuită ori închiriere, în condițiile legii. Altfel spus, Institutului Național al Patrimoniului este un prepus al petentei, administrând pentru minister, iar acesta are obligația de a răspunde pentru faptele prepusului său, în condițiile art. 1373 NCC. Din coroborarea materialului probator administrat în cauză, instanța a constatat că fapta care i se impută petentului a fost reținută în mod corect prin procesul verbal de contravenție”. Hotărârea Judecătoriei Roman 297/2020, <https://www.rejust.ro/juris/6928g2338> (Accesat: 01.12.2024).*

³³ Liana Păun, *Istoria complicată a domeniilor familiei Mocioni în vestul României. Monumente în ruină și construcții unice în țară (foto)*, în <https://www.pressalert.ro/> (Accesat: 24.11.2024).

³⁴ Adresa DJC Arad, nr. 699-P30/01.10.2024.

Groaznic, fără să suscite interesul vreunei autorități, legat de proveniența bunurilor. Surpriza e că oferta este încă valabilă la data elaborării prezentului demers³⁵ (Fig. 6).

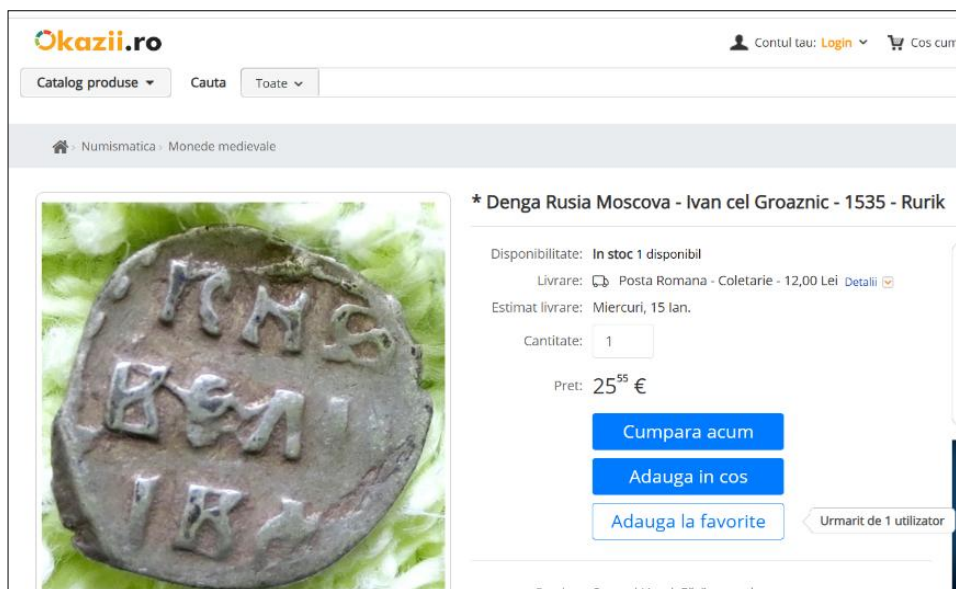

Fig. 6. Monedă rusească din 1535 de vânzare pe situl: <http://ocazii.ro/>.

Chiar într-o strategie de dezvoltare locală din anul 2017, autoritatea publică locală din mun. Brașov recunoaște că „în domeniul reabilitării siturilor abandonate sunt foarte multe de făcut”³⁶. De amintit că Brașovul este un județ cu 986 situri arheologice, monumente istorice și ansambluri istorice înregistrate în *Lista Monumentelor Istorice* în anul 2015³⁷, Sibiu este alt județ bogat, cu 1053 obiective³⁸ și zero constatări contravenționale. Aceleași județe, Brașov și Sibiu, sunt primele două județe de frunte la numărul autorizărilor de detectoare de metale, cu 639³⁹, respectiv 536⁴⁰ autorizații de deținere detectoare de metale emise, ceea ce reprezintă și un indiciu pentru o presiune

³⁵ <https://www.okazii.ro/denga-rusia-moscova-ivan-cel-groaznic-1535-rurik-a126137154>, (accesat: 24.11.2024).

³⁶ *Strategia pentru cultură a municipiului Brașov 2025-2030. Sinteză*, în <https://www.brasovcity.ro>, p. 61 (Accesat: 24.11.2024).

³⁷ *Lista monumentelor istorice 2015 - Județul Brașov*, în <https://www.cultura.ro> (Accesat: 24.11.2024).

³⁸ *Lista monumentelor istorice 2015 - Județul Sibiu*, în <https://www.cultura.ro> (Accesat: 24.11.2024).

³⁹ Adresa IPJ Brașov, nr. 176198/ZD/12.07.2024.

⁴⁰ Adresa IPJ Sibiu, nr. 120181/10.07.2024.

sporită asupra patrimoniului arheologic, dar fără corespondent într-o reacție instituțională.

O situație aparte se regăsește în județul Maramureș, acolo unde poliția „se laudă” cu tocmai două constatări⁴¹ la regimul contravențiilor, în timp ce DJC marchează 28 de fapte, toate însă fiind sancționate cu *avertisment*⁴². Stă în puterea structurii ierarhice superioare să verifice dacă măsurile aplicate și-au dovedit eficiența la fața locului, aspect ce este peste puțină a fi contabilizat aici. Nu mai puțin jenantă este justificarea DJC Sibiu, față de contraperformața celor cinci (!) agenți constatatori: „*vă transmitem faptul că, date fiind ambiguitățile legislative, lipsa unor delimitări clare a situțiilor, a monumentelor sau a zonelor lor de protecție, ori lipsa unei protecții reali (sic!) din partea statului pentru agenții constatatori, instituția noastră nu a procedat la aplicarea de sancțiuni contravenționale*”⁴³! Altfel spus, cazuri există, sunt identificate, funcționari cu atribuții există, însă aplicarea legii devine facultativă...

Doar ca o paranteză, trebuie subliniat faptul că sumele rezultate din contravenții la regimul patrimoniului cultural se varsă în bugetul statului și din păcate, nu într-un fond pe care Ministerul Culturii să-l poată redirecționa în beneficiul patrimoniului afectat. Această constatare a impus variante de reglementare în proiectul Codului Patrimoniului Cultural, prin instituirea conceptului Fondului Patrimoniului Cultural, pe care – în calitate de inițiator – l-am conceput în gestiunea Direcțiilor pentru Cultură din județul în care s-a aplicat sancțiunea contravențională⁴⁴, spre deosebire de alte opțiuni din comisie care le-ar dori puse la îndemâna Ministerului Culturii, în mod direct. Sumele nu sunt deloc de neglijat câtă vreme legiuitorul a fixat un quantum destul de ridicat, în special la regimul patrimoniului arheologic, unde amenda maximă ajunge la 75000 lei⁴⁵, fiind exceptate⁴⁶ de la reducerea la jumătate în cazul plății, în termen de 15 zile, așa cum stabilesc dispozițiile art. 28 și 29 din OG 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor⁴⁷.

⁴¹ Adresa IPJ Maramureș, nr. 22155.11.07.2024.

⁴² Adresa DJC Maramureș, nr. 1418/01.10.2024.

⁴³ Adresa DJC Sibiu, nr. 1984/14.11.2024.

⁴⁴ Proiectul Codului Patrimoniului: „Art. 68. Fondurile pentru patrimoniu cultural:

(1) Se constituie Fondul național pentru patrimoniu cultural, fond administrat la nivelul Ministerului Culturii și constituit din alocații bugetare, taxe, donații și alte surse extrabugetare.

(2) La nivel local se constituie fonduri județene cu același scop, administrate de serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, constituite din veniturile proprii ale serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și din amenzile aplicate de acestea, precum și din donații și alte surse extrabugetare, potrivit prevederilor legii.

(3) Fondurile vor fi folosite exclusiv pentru activități de protejare a patrimoniului cultural”.

⁴⁵ Art. 28 alin. 1 lit. d, g, h din OG 43/2000.

⁴⁶ Art. 30 din OG 43/2000.

⁴⁷ „(1) *Contravenientul poate achita, în termen de cel mult 15 zile de la data înmânării sau comunicării procesului- verbal, jumătate din minimul amenzii prevăzute de actul normativ, agentul constator făcând mențiune despre această posibilitate în procesul-verbal*”.

Din nou, datele culese evidențiază că – raportat sau nu la competențele legale restrânse - *poliția de patrimoniu* cu serviciile publice deconcentrate înregistrează un raport relativ echilibrat al constatărilor contravenționale, cu greutatea pe județele de nord-est (fără Botoșani) și Dobrogea. Multe dintre structurile de poliție au acționat însă sub rezerva – de ce nu și confortul? - unor competențe restrânse sau marginalizate în ierarhia instituțiilor chemate să aplice legea, lăsând verificările în seama DJC-urilor și doar asigurându-le sprijin la cerere. Avem și situația inversă, a DJC-urilor care sesizează poliția, în vederea aplicării măsurilor legale, așa cum este cazul DJC Gorj, descurajată de anularea în instanță a trei sancțiuni contravenționale aplicate⁴⁸. Practica din jud. Gorj sugerează și o demobilizare a poliției de patrimoniu, ale cărei activități de verificare în teren s-au rezumat doar la solicitările partenerilor de la Ministerul Culturii și înregistrându-se astfel doar 9 constatări⁴⁹.

Situația revine la o relativă normalitate abia în anul 2017, după ce Ministerul Culturii solicita Poliției Române să comunice situația contravențiilor aplicate la Legea 182/2000; afla astfel că nu a înregistrat nici un rezultat în acest sens, întrucât, prin lege, polițiștii nu aveau competențe de sancționare contravențională. Astfel, abia după acest „incident” polițiștii căpătau competențe de constatare și sancționare a contravențiilor la Legea 182/2000⁵⁰.

Nu în ultimul rând, legat de Direcțiile pentru Cultură, trebuie făcute și câteva precizări importante: în medie acestea au desemnați câte doi funcționari cu calitatea de agenți constatori, doar că – până în prezent – Ministerul Culturii nu a identificat variante de stimulare financiară, corespunzătoare acestor răspunderi și atribuții suplimentare. Apoi, majoritatea funcționarilor implicați nu au studii juridice, iar Ministerul Culturii nu s-a grăbit să-și instruiască personalul cu privire la procedura aplicării sancțiunilor

„Dispozițiile art. 28 se aplică și în cazurile prevăzute la art. 10 alin. (2), dacă contravenientul achită jumătate din minimul amenzii prevăzute de actul normativ pentru fiecare dintre contravențiile constatate, fără ca prin totalizare să se depășească maximul prevăzut pentru contravenția cea mai gravă”.

⁴⁸ Adresa DJC Gorj nr. 909/02.09.2024. *„Au fost aplicate 3 avertismente; pentru că acestea au fost contestate și câștigate, în cazurile în care avem situații de încălcare a legislației privind protejarea patrimoniului cultural național, controlul se face împreună cu colegii de la IPJ Gorj, iar măsurile ce se impun sunt luate de către dumnealor”.*

⁴⁹ Adresa IPJ Gorj, nr. 100065/15.07.2024.

⁵⁰ Art. 77 „(1) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la art. 75 se fac de către specialiștii serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și împuternicirii Ministerului Culturii.

(2) *Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la art. 75 alin. (1) lit. b), c), e), h), i), p) și r) se fac și de către ofițerii și agenții de poliție din cadrul Poliției Române cu competențe în domeniu.*

(3) *La cerere, în funcție de situație, specialiștii serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, împuternicirii Ministerului Culturii și agenții constatori prevăzuți la alin. (2) își acordă asistență”.*

contravenționale, dar și a apărării cauzei în instanță, în cazul contestațiilor. Întrebarea legată de existența consilierilor juridici a arătat că doar la nivelul județelor Timiș, Olt, Ilfov și Sibiu s-au angajat asemenea specialiști. Probabil că, raportat la situația DJC Sibiu și chiar DJC Olt (ultima structură cu o singură constatare contravențională⁵¹), angajarea unor contracte de asistență juridică este mult mai bine justificată peste aceleași stringențe ale unor structuri fruntașe, precum Tulcea (69 constatări contravenționale⁵²), Vrancea (64)⁵³, Constanța (49)⁵⁴ sau Neamț (43)⁵⁵, cu peste 40 de constatări și cam tot atâtea dosare în instanță.

Dacă în Poliția Română, dintr-o neglijență managerială proverbială, activitatea de constatare și sancționare a faptelor contravenționale la regimul patrimoniului cultural nu s-a „contabilizat” statistic până în anul 2015⁵⁶, la nivelul Ministerului Culturii, abia prin Ordinul ministrului culturii nr. 2824/2017 s-a corectat formularul procesului verbal de constatare a sancțiunilor contravenționale în acord cu dispozițiile art. 28-29 din OG 2/2001⁵⁷, cu introducerea mențiunilor obligatorii omise, cum ar fi precizarea posibilității de plată înjumătățită în termen de 15 zile sau a instanței unde se poate depune plângere contra actului de sancționare. Până atunci, multe dintre actele de sancționare aplicate înainte de anul 2017 au fost lovite de nulitate, din cauza omisiunilor impuse de formular.

Întrucât în definiția juridică a noțiunii de „monument istoric” intră și siturile arheologice⁵⁸, regimul de protejare a siturilor arheologice se completează cu dispozițiile Legii 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice. Astfel, în ceea ce privește intervențiile, art. 24 alin. 3 din Legea 422/2001 limitează atributul de sistare a lucrărilor doar la „personalul de inspecție abilitat”⁵⁹ formulă ce exceptează polițistul specializat în domeniu dar și funcționarul cu atribuții din cadrul Direcției Județene pentru Cultură. Nu sunt puține cazurile când, surprinse în flagrant, lucrările ilegale sau cu încălcarea

⁵¹ Adresa DJC Olt, nr. 1142/05.11.2024.

⁵² Adresa DJC Tulcea, nr. 5385/03.09.2024.

⁵³ Adresa DJC Vrancea, nr. 11/544/18.11.2024.

⁵⁴ Adresa DJC Constanța, nr. R/2911/11.11.2024.

⁵⁵ Adresa DJC Neamț, nr. 2557/18.09.2024.

⁵⁶ Adresa IGPR, nr. 557148/09.07.2024: „precizăm faptul că în situația statistică, începând cu anul 2015 a fost inserat «Capitolul V. Sancțiuni contravenționale în perioada de referință», respectiv număr sancțiuni contravenționale”.

⁵⁷ Vezi nota 34.

⁵⁸ Art. 3 lit. c din Legea 422/2001: „c) sit - teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural”.

⁵⁹ Art. 24 alin. (3) din Legea 422/2001: „În condițiile legii, în cazul realizării de lucrări neautorizate, fără avize sau care încalcă avizele de specialitate, personalul de inspecție abilitat are dreptul să întrerupă lucrările până la intrarea în legalitate, să aplice sancțiuni și, după caz, să dispună revenirea la situația inițială și să sesizeze organele de cercetare penală”.

condițiilor impuse prin avize, au putut fi sistate cu întârzieri, rezultate din anunțarea și capacitatea de mobilizare a „personalului de inspecție abilitat”, respectiv autoritățile publice locale sau funcționarii Inspectoratului de Stat în Construcții.

Paradoxul constă în faptul că deși se reclama nevoia unor structuri specializate în domeniu, legiuitorul a manifestat rezerve față de propriile sale creații, preferând să delege atribuții de sistare a lucrărilor unor terțe autorități ce și-au dovedit – cu rare excepții -, în cel mai bun caz ineficiența, dacă nu chiar complicitatea tacită sau participația⁶⁰ la acțiunile soldate cu pierderi pentru patrimoniul arheologic.

Fondul acestei atitudini pare să fie cât se poate de subiectiv raportat și la condiția vechilor Oficii pentru Patrimoniu Cultural, subordonate muzeelor, dar și de oarecare orgolii de breaslă, mai mult sau mai puțin întemeiate, emanate dinspre arheologi. Conștienți de aceste reflexe dinspre „lumea academică” a arheologilor, în primii ani de activitate a structurii de poliție specializată, conducerea Inspectoratului General al Poliției Române a ezitat să-și delege reprezentanți din structura centrală la Sesiunile Naționale de Rapoarte Arheologice. În locul acestora, au apelat la „polițistul cu cele mai bune rezultate” în domeniu, alături de polițistul specializat din județul gazdă pentru reuniunea științifică: așa s-a procedat la Tulcea, în 2007 și Iași în anul următor.

Din statutul de „delegat IGPR” – format în mediul arheologilor – a trebuit să resimt o atitudine distantă dinspre foștii colegi, iar în cadrul ședinței chiar reproșuri, izvorâte din preocuparea evitării umilinței vreunui control făcut de un „fitecine”, odinioară student practicant pe șantier, subaltern ori chiar discipol al distinsului. Treptat, caracterul interferențelor căpăta nuanțe pozitive și am putut să o constat prin participările la reuniunile următoare de la Târgu Mureș, în 2012, Craiova, în anul 2013, când polițiștii de patrimoniu erau invitați și se reconsolidau relații de colaborare, înțelegându-se utilitatea acestei structuri specializate în Poliția Română.

Domeniul protejării patrimoniului arheologic a rămas dintotdeauna un teren extrem de sensibil până astăzi și parcă mai mult ca oricând, asaltat de năzuințele unui grup în creștere continuă de „*arheologi amatori* angajați în salvarea istoriei” sau – mai nou – de marile proiecte de infrastructură ce promit dezvoltarea țării, dar care invocă piedicile impuse de arheologie. Vedem tot mai des cum descoperiri de senzație, catalogate drept

⁶⁰ În vara anului 2017, Inspectoratul de Stat în Construcții a fost sancționat contravențional de IPJ Neamț cu amendă în valoare de 50000 lei, pentru nerespectarea condițiilor de supraveghere arheologică a lucrărilor, stabilite prin avizul DJC Neamț, în cadrul șantierului de construire a sediului structurii județene, în mun. Piatra-Neamț, jud. Neamț. După ce plângerea a fost respinsă de Judecătoria Piatra-Neamț, în apel, Tribunalul Neamț a fost sensibilizat de solicitarea Inspectoratului de Stat în Construcții de diminuare a valorii amenzii, astfel încât s-a aplicat sancțiunea în valoare de 20000 lei. Din păcate, aplicația <https://portal.just.ro> nu păstrează arhiva electronică mai veche de trei ani, astfel încât singurele urme accesibile public sunt cele consemnate de media, C.M., *Nimeni nu-i profet în țara lui: Inspectoratul de Stat în Construcții a încălcat legea... în construcții*, în <https://zch.ro/> (Accesat: 24.11.2024).

„întâmplătoare”, sunt îndreptate acuzator spre cercetătorii dovediți, *per a contrario*, vinovați de ineficiență în producție obiectologică. Altă fațetă ne prezintă o lume indignată de distrugerile contextelor arheologice cauzate de grupurile de neprofioniști aflate în creștere, dar – în același timp – într-o atitudine ipocrită și fără soluții în fața degradării depunerilor arheologice cauzată de tehnica agricolă în suprafața siturilor arheologice repertoriare ori chiar clasate.

Mare parte din breasla arheologică a abandonat prioritățile cercetării fundamentale, sistematice, în schimbul lesnicios și aducător de profit al supravegheților arheologice, acoperite cu rapoarte administrative de duzină și aride în conținut științific. Nealocarea fondurilor pentru prima categorie de investigații anulează din start orice inițiativă de gen. I se opune un val, mai mult sau mai puțin curat în intenții, cu energiile unui interes public ce insistă cu întrebări, nu întotdeauna șlefuit în clișeele de adresabilitate, uneori de-a dreptul obraznic; cere lămuriri, evaluări, interpretări, adesea sub presiunea timpului⁶¹, emite pretenții sau îndrăznește să-i vădească restanțele. Un corp de elită ce se vede angajat în procedura satisfacerii drepturilor legale ale mulțimii, înarmată cu detectoare, refuzându-i ireconciliabil asocierea cu statutul de „arheolog”, chiar și în varianta de „amator”. Zgârcenia cu care statul mai curând îi finanțează cercetările, în raport cu răsplata generoasă, promisă de același stat pentru descoperirile întâmplătoare, constituie un alt motiv de frustrare ireconciliabilă.

Astfel, numărul în creștere al predărilor de bunuri arheologice – asociate cu obligația legală de stabilire a valorii financiare, în termen de 18 luni de la data predării – a sporit presiunea asupra personalului de cercetare și defulări emoționale, degradate într-un război fățiș. Arheologul nu acceptă să-și amâne propriile subiecte de cercetare pentru „îmbogățirea” unui „căutător de comori”; se distinge aici exemplul de frondă al Complexului Muzeal Național Neamț care a refuzat efectiv, începând cu anul 2021, să primească bunurile arheologice predate de DJC Neamț⁶². În lipsa unor obligații legale a muzeelor de preluare a bunurilor arheologice și cu un Minister al Culturii indiferent față de acest blocaj, DJC Neamț a fost nevoită să predea bunurile arheologice – întâmplarea face că s-au înregistrat câteva tezaure și obiecte excepționale⁶³ – către unități muzeale din

⁶¹ Art. 49 alin. 6 din Legea 182/2000: „*Recompensele și bonificația, stabilite potrivit alin. (4) și (5), vor fi suportate din bugetul ordonatorului principal de credite sau din bugetele locale, în funcție de subordonarea instituțiilor culturale în administrarea cărora vor fi transmise bunurile descoperite și vor fi plătite în cel mult 18 luni de la data predării bunului*”.

⁶² Angela Croitoru, *Descoperiri arheologice din Neamț pot ajunge în județele vecine*, <https://mesagerulneamt.ro> (Accesat: 30.11.2024); Cristina Mircea, *Punct de vedere al Complexului Muzeal Național Neamț referitor la bunurile arheologice descoperite cu detectorul de metale*, în <https://ziarulatitudinedeneamt.ro> (Accesat: 30.11.2024).

⁶³ Cristina Mircea, *Un tezaur de excepție va fi dus la Vaslui! Nu-i mulțumim domnului Ionel Arsene!*, în <https://ziarulatitudinedeneamt.ro>, (Accesat: 01.12.2024); Dan Sofronia, *Tezaur milenar unicat, descoperit în Neamț: monede legionare romane, podoabe și arme*, în <https://adevarul.ro>,

județele vecine, Iași și Vaslui. Situația a revenit la normal în anul 2023, după o intervenție politică în Consiliul Județean Neamț.

Pe de altă parte, o atitudine contrarie se remarcă în situația Muzeului Național al României (în continuare MNIR), care prin sumele generoase oferite drept recompense a atras un număr în creștere de ofertanți din diverse regiuni ale țării. Dincolo de faptul că gestul în sine a eludat mulți ani procedurile legale – sub îngăduința complice a IGPR și chiar ai Parchetului General, principalii beneficiari ai expertizelor gratuite⁶⁴ asigurate de MNIR, pe sistem troc: serviciu contra bunuri confiscate –, atitudinea MNIR a avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea fenomenului căutătorilor de comori în România, precum și în împiedicarea valorificării locale a descoperirilor arheologice spectaculoase. Dacă, în prezent – cu foarte rare excepții -, bunurile arheologice descoperite întâmplător îmbogățesc patrimoniul muzeal local, deponenții rămân de cele mai multe ori în așteptarea, fără perspectivă, a recompenselor. Motivul este cauzat de bugetul consistent solicitat de recompense, pe care muzeele – abandonate de Ministerul Culturii, prin efectul Legii 311/2003, în seama autorităților publice locale – nu-l pot previziona și nici obține de la Consiliul Județean.

Pe de altă parte, volumul mare al descoperirilor pune frecvent în imposibilitate echipele de cercetători să se deplaseze pentru cercetarea locurilor de descoperire, în cel mai bun caz, acestea rămân fixate cu coordonatele geospațiale comunicate de descoperitori. Acest gen de activități îmbracă un caracter selectiv, adesea determinat de valoarea și consistența descoperirilor.

Discuția despre situația patrimoniului arheologic în România presupune atingerea multor sensibilități, cu riscul de a provoca disconfort într-un mediu în care aproape fiecare arheolog pretinde a fi o personalitate, cu „merite academice”. Este un orgoliu de breaslă ce nu a reușit – în pofida mai multor încercări – să coaguleze o organizație profesională, după modelul altor categorii socio-profesionale cu pretenții. Până în prezent, nu dispunem de un manual de bune practici în domeniul arheologiei iar dacă cineva totuși și-a luat angajamentul unei încropiri⁶⁵, rezultatul a fost imediat perceput drept o îndrăzneală în fața altora mai pregătiți să o facă, dar care, din diverse motive, încă zăboveau

(Accesat: 01.12.2024); Redacția Observator, *Tezaur valoros descoperit în Neamț, pe cale să ajungă în patrimoniul cultural al altui județ din lipsă de bani*, în <https://observatornews.ro> (Accesat: 01.12.2024); Dan Sofronia, *Bursucii și un detectorist au scos la lumină un tezaur milenar, cu sute de monede. Unde era îngropat*, în <https://adevarul.ro> (Accesat: 01.12.2024).

⁶⁴ Practica nesănătoasă a expertizărilor gratuite contra promisiunii de oferire a bunurilor a fost multă vreme promovată în Poliția Română, chiar dacă nu au fost împiedicate variantele de negociere, finalizate cu achitarea de facturi. Mica înțelegere a alimentat întotdeauna suspiciuni legate de obiectivitatea expertului și respectiv asupra respectării principiului loialității administrării probelor în procesului penal, așa cum este prevăzut de art. 101 alin. 1 din Codul de Procedură Penală.

⁶⁵ Mircea Victor Angelescu, *Standarde și proceduri în arheologie*, București, 2004, 172 p.

în determinarea ca măcar să înceapă. Dincolo de aceste percepții subiective – dar destul de contondente, într-un mediu animat de cutume și etichete academiste – demersul s-a prăbușit în oprobiul general, atunci când a fost demascat a fi un plagiat rușinos⁶⁶.

O crustă, frumos poleită a excelențelor academice ascunde însă o serie întregă de rateuri profesionale cum ar fi mulțimea siturilor arheologice cu localizări confuze, situri arheologice cercetate, dar rămase nedelimitate⁶⁷, fără a avea în acest sens temeuri solide, ori abandonate în afara oricăror preocupări de protecție juridică⁶⁸. Un număr însemnat de șantiere arheologice deschise la obiective extrem de importante – și nu doar de către arheologii Direcției Monumentelor Istorice – în urmă cu peste jumătate de secol așteaptă încă publicarea, cu bunuri rătăcite prin depozitele muzeelor sau pierdute pentru

⁶⁶ <https://www.plagiate.ro/Probatoriu/angelescu.m.2004aa.pdf>, accesat în data de 20.08.2024.

⁶⁷ Situații întâlnite la situl de la Brășăuți, com. Dumbrava Roșie jud. Neamț, unde arheologii deși au urmărit „obținerea de date cât mai cuprinzătoare”, s-au rezumat strict la curtea școlii fără a stabili limitele așezării măcar printr-o periegeză, Victor Spinei, Dan Monah, *Șantierul arheologic Brășăuți, jud. Neamț (1969)*, în *MCA*, vol. X, 1973, p. 261. Lipsa acestor preocupări de protejare administrativă s-a făcut resimțită în anul 2009 când un grup de muncitori au demarat lucrări de amenajare a rețelei de alimentare cu apă pe drumul de lângă Școală distrugând zeci de morminte medievale, iar în cursul verificărilor sătenii confirmau că în curțile lor – dincolo de situl delimitat printr-un punct, în curtea școlii - găesc frecvent material osteologic și ceramic. În anul 2014, fișa a fost reactualizată în Repertoriul Arheologic Național , <https://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=brasauti-dumbrava-rosie-neamt-necropola-medievala-de-la-brasauti-vatra-satului-cod-sit-ran-120799.02> (Accesat: 20.08.2024).

⁶⁸ În anul 2012, în municipiul Piatra-Neamț se deschidea un șantier pentru ridicarea Palatului de Justiție, amplasamentul suprapunându-se peste vestigiile unui sit arheologic, cunoscut relativ bine și cercetat (C. Matasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, BCMI, f. 97, 1938, p. 36; A. Nițu, I. Zamoșteanu, M. Zamoșteanu, *Sondajele de la Piatra Neamț*, în *MCA*, VI, 1959, p. 359-374; C. Matasă, I. Zamoșteanu, M. Zamoșteanu, *Săpăturile de la Piatra Neamț*, în *MCA*, VII, 1961, p. 339-349; V. Spinei, *Necropola medievală de la Piatra Neamț – Dărmănești*, în *Mem. Antiq.*, I, 1969, p. 215-225; V. Spinei, *Cercetările arheologice de la Piatra Neamț – Dărmănești*, în *Danubius*, VI-VII, 1972-1973, p. 21-27). La sesizarea Complexului Muzeal Județean Neamț și solicitările insistente de sistare a lucrărilor pentru organizarea cercetării arheologice, reprezentanții Tribunalului Neamț au motivat cu absența în evidențele oficiale a obiectului juridic și deci netemeinicia luării unor măsuri consumatoare de timp și bani, în detrimentul investitorului. Într-un final, la intervenția IPJ Neamț și a negocierilor – fiind prezentată perspectiva sigură a identificării de vestigii arheologice și a iminenței declanșării procedurii de sistare a lucrărilor până la obținerea autorizației de cercetare arheologică – structura administrativă a Tribunalului Neamț a acceptat deschiderea cercetării arheologice preventive. Deși invocă vinovăția DJC Neamț privind omisiunea înregistrării sitului arheologic în Lista Monumentelor Istorice (Daniel Garvăn *et alii*, *Cimitirul de la Piatra Neamț – Dărmănești. Cercetările arheologice din anul 2012*, Buzău 2015, p. 8-9), ultimii cercetători ai sitului scapă din vedere faptul că instituirea măsurilor de protecție administrativă implică implementarea referințelor geospațiale, administrative și științifice, cel puțin ultimele aflându-se la dispoziția arheologului responsabil de șantier.

totdeauna. În destule cazuri informațiile culese pe șantier au fost duse în mormânt odată cu cel care le-a consemnat și – în cel mai bun caz, dacă se mai păstrează – își așteaptă decriptarea și înțelegerea/interpretarea din carnetele de șantier rămase.

Este o veritabilă acțiune de distrugere – cu atât mai gravă, fiind efectuată de personal calificat – cu nimic diferită de aceea a obișnuirilor și întru tot blamaților căutători de comori. Conceptul juridic încropit în grabă la nivelul anului 2000 a înghețat în rigiditate judiciară față de evoluția cazuisticii, generată de o febră a îmbogățirii facile, promisă și de accesul la tehnologie. Ca o paranteză, într-o cercetare judiciară privind intervențiile într-un perimetru de interes arheologic, procurorul de caz refuza să admită efectele distructive ale gropilor identificate, câtă vreme nu i se prezenta, în concret, materialitatea consecințelor faptei. Informațiile ce puteau fi culese dintr-o stratigrafie ori chiar complexe compromise, nu conving profesioniștii în domeniul juridic, tot așa cum noțiunea de bun cultural „susceptibil de clasare” este un reziduu dintr-o legislație abrogată inoperabil în condițiile actuale ori folosirea termenului „inestimabil”⁶⁹ în evaluări cerute de organele judiciare.

Chiar dacă s-a produs un Cod Deontologic⁷⁰ al profesiei și un Regulament al Săpăturilor⁷¹, devenite – prin litera OG 43/2000⁷² – garanții etice și calitative în cercetarea arheologică, principiile fundamentale se regăsesc adesea golite de conținut. Alternativa încălcării dispozițiilor legale implică arbitrariul Comisiei Naționale de Arheologie⁷³, o structură anemică și coruptă în interese particulare în fața unei liste impresionante de situri arheologice mutilate, din care nu lipsesc vestigiile Castrului roman de la Porolissum, din jud. Sălaj, Dinogetia, jud. Tulcea, Cetatea Deva, jud. Hunedoara, Curtea Domnească din Piatra Neamț, Cetatea Neamțului, ambele din jud. Neamț, Cetatea de Scaun a Sucevei etc. Anemică atât în privința ignorării utilității și importanței cercetării arheologice în cadrul șantierelor de restaurare și extrem de ezitantă în sancționarea cazurilor de „malpraxis”.

⁶⁹ În primii ani de ființare a structurii de patrimoniu cultural, era de notorietate replica unui procuror din jud. Hunedoara în fața unei evaluări atât de prețioase: „dacă situl e atât de inestimabil, cum de nu s-a găsit nimeni să-l înconjoare măcar cu un gard?!”

⁷⁰ *Codul Deontologic al Arheologilor din România*, elaborat de Comisia Națională de Arheologie, la Deva, în anul 2000 și aprobat prin Ordinul ministrului culturii nr. 886/2002.

⁷¹ *Regulamentul de organizare a săpăturilor arheologice din România*, Ordinul 2071 din 2000 (în continuare, *Regulament*).

⁷² Art. 3 alin. (3) din OG 43/2000: „Cercetarea arheologică se realizează, în condițiile prezentei ordonanțe, de către personalul de specialitate atestat și înregistrat în Registrul arheologilor, conform prevederilor Regulamentului săpăturilor arheologice din România, precum și cu respectarea normelor privind standardele și procedurile arheologice și în acord cu principiile Codului deontologic al arheologilor din România”.

⁷³ *Regulament*, cap. X, Dispoziții finale, 1 „Orice încălcare a prezentului regulament va fi adus obligatoriu la cunoștința CNA care va aplica sancțiunile prevăzute de lege și de reglementările ei interne”.

Prin comisiile sale de specialitate – aici fiind inclusă și Comisia Națională de Arheologie – Ministerul Culturii generalizează în practică oficială, condițiile constitutive ale infracțiunii de *trafic de influență*, faptă prevăzută și pedepsită de art. 191 alin. 1 din Codul Penal⁷⁴ sau vreunul dintre scenariile *conflictului de interese*⁷⁵. Membrii comisiilor, deși îndeplinesc atribuții în interes public – numiți prin ordin de ministru⁷⁶ și asimilați statutului de *funcționar public*⁷⁷ în sensul legii penale – au concomitent și calitatea de prestatori de servicii supuse avizării/autorizării. Comisiile Zonale au în componență câte un arheolog, care devine autoritate absolută de reglementare în domeniu, nu de puține ori regăsindu-se în rolul prestatorului de servicii arheologice – direct sau angajat al unei instituții de cercetare - chiar în proiectele pentru care a impus DJC, înscrierea condiției de cercetare arheologică! Tot aici se înscrie și situația paradoxală în care *condițiile* Comisiei Naționale (sau Zonale) a Monumentelor Istorice – fără personalitate juridică⁷⁸ - au caracter *obligatoriu* pentru DJC⁷⁹, tolerat la dezbateri, dar fără drept de vot⁸⁰ și care – prin formalitatea emiterii avizului - trebuie să-și asume în mod inerent responsabilitatea deciziei administrative.

Comisia Națională de Arheologie se regăsește constant în situația de a încălca principiul specializării și competenței arheologului cu fiecare autorizație de cercetare emisă. Chiar membri ai distinsei comisii – adesea alcătuită printr-un joc de culise, cooptat și motivat prioritar de satisfacții financiare și nu de promovarea unor competențe academice serioase – sunt cei care-și autorizează activitatea în situri din epoci față de care

⁷⁴ „Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani”.

⁷⁵ Art. 79 din Legea 161/2003: „1) Funcționarul public este în conflict de interese dacă se află în una dintre următoarele situații:

a) este chemat să rezolve cereri, să ia decizii sau să participe la luarea deciziilor cu privire la persoane fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial”. Vezi și Augustin Lazăr, *Conflictul de interese – o analiză comparativă*, în <https://www.mpublic.ro/> (Accesat: 30.11.2024).

⁷⁶ Art. 9 alin. 1 din OMC, nr. 2173/2013.

⁷⁷ Art. 175 alin. 2 din Codul Penal: „De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public”.

⁷⁸ Art. 1 alin. 2 și 3 din OMC 2173/2013.

⁷⁹ Art. 34 alin. 6 din Legea 422/2001: „Avizele necesare pentru situațiile prevăzute la alin. (5) lit. e) - h) se pot emite doar incluzând propunerea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau, după caz, a comisiei zonale a monumentelor istorice”.

⁸⁰ Art. 9 alin. 3 din OMC nr. 2173/2013: „Membrii invitați, secretarii și specialiștii din cadrul Ministerului sau al serviciilor deconcentrate ale Ministerului nu au drept de vot”.

nu au manifestat interes științific și n-au acumulat îndemânările specifice. Așa avem cazul arheologului preistorician care, spre disperarea constructorului, a întârziat cu trei săptămâni lucrările unui șantier de restaurare monument istoric de sec. XVIII, prin meticulozitatea obișnuită de recuperare a așchiilor de silex din siturile Neoliticului, chiar dacă perimetrul răzuit în vârf de șpaclu, măturat și udat periodic, reprezenta – în chip vădit – treptele unui beci, peste care s-au prăbușit cărămizile gârliciului⁸¹!

În peisajul actual activează extrem de puțini arheologi care respectă dispozițiile art. 4 alin. 2 din Codul Deontologic: „arheologii nu trebuie să se angajeze în proiecte de cercetare arheologică pentru care nu au pregătirea necesară, nu sunt instruiți sau pregătiți adecvat ori nu au experiența necesară”; sau alin. 6 ce insistă asupra principiului neangajării arheologului în proiecte pentru care nu are competența profesională, experiența sau cunoștințele. Un stomatolog, chiar dacă are calitatea de ”medic”, nu operează la stomac, principiul este cât se poate de clar, valabil și pentru arheologie.

În ciuda articulării unor principii fundamentale, nu s-a înregistrat un singur caz de sancționare a acestei practici generalizate: nu mai constituie nici un impediment (măcar de etică profesională) pentru un arheolog specializat în cercetarea epocilor preistorice să-și adjudece contracte pe șantiere de restaurare la o biserică sau cetate medievală. Mai rar se întâmplă invers și aceasta din cauza „producției” universitare extrem de modeste de arheologi medievști. Astfel, aplicarea unor metode de cercetare obișnuite în teren deschis – pentru studierea unor vestigii preistorice – nu este întotdeauna compatibilă cu tehnicile și strategiile specifice de cercetare ale unor monumente de zid. Accidentele nu au întârziat să apară, că este pe șantierul de restaurare a Hanului de la Șerbești, jud. Neamț în anul 2019 ori la o casă particulară din mun. Roman, jud. Neamț, în vara anului 2024. În ambele cazuri, arheologul expert, specializat în cercetarea civilizațiilor preistorice – membru de Comisie Zonală a Monumentelor Istorice⁸² –, s-a confruntat cu prăbușirea pereților și nu înțelegea de ce ar putea fi responsabilizat pentru asemenea ispravă câtă vreme el doar a deschis o casetă (e drept, ceva mai largă) în dreptul fundației...

Înființarea structurii specializate în Poliția Română, în parte cu recrutarea unor tineri arheologi - care într-o experiență de minim trei ani vechime în muncă au reușit să deprindă câte ceva experiență profesională, cu bune și cu neîmpliniri – a fost percepută ca o amenințare directă. Tineri, care anterior au învățat regulile casei, au „trădat” și au devenit „organe de control”, care vor ști ce să ceară și unde să caute. O perspectivă mult mai inconfortabilă decât polițistul de ordine publică intrat în muzeu, „că așa e dispoziția” și ruga din ochi să-i fie sugerate întrebările de interes, ori cel venit meteoric pe șantier, așteptând să culegă răspunsul „nu sunt probleme”, după care să plece, total dezinteresat și dezgustat de „cioabe!”

⁸¹ Restaurarea de la monumentul istoric Hanul de la Șerbești, com. Ștefan cel Mare, jud. Neamț.

⁸² Aceste isprăvi și altele nu au împiedicat Ministerul Culturii să-l nominalizeze, din nou, ca membru de Comisie Zonală a Monumentelor Istorice.

Contextul destul de complex al apariției „*poliției de patrimoniu*” s-a produs direct sub auspiciile unor atitudini distante ale mediului științific, arheologi și muzeografi. Primele ziduri au fost ridicate prin restrângerea competențelor legale de constatare, într-un concept juridic ce plasează „specialistul în afara infracțiunii” iar dacă greșește, pârghiile de responsabilizare sunt volatilizate până la confuzie totală. Regulamentul săpăturilor anunță competența Comisiei Naționale de Arheologie de sancționare a abaterilor săvârșite de arheologi, care „va aplica sancțiunile prevăzute de lege”! Rămâne încă de clarificat la care lege se referă și întinderea acestei competențe în materia administrativă, contravențională sau... penală.

Ca o notă aparte, cazul descoperirii unei statuete tip Venus la Piatra Neamț într-un sit arheologic⁸³, săpat în lipsa arheologilor de o echipă de muncitori, a determinat Comisia Națională de Arheologie să clarifice lucrurile prin intermediul IPJ Neamț. Sancțiunea constând în suspendarea timp de un an a dreptului de săpătură, aplicată șefei echipei de cercetare, nu s-a extins însă și asupra celorlalți membri – arheologi experți – de colectiv, dovedită a practica cercetarea „prin corespondență”. Măsura nu poate fi înțeleasă dacă ar fi omisă împrejurarea în care chiar unul dintre vinovați – cel puțin moral – îndeplinea și atribuții de membru al Comisiei Naționale de Arheologie.

Prin urmare, din ansamblul măsurilor administrative, OG 43/2000 solicită Poliția Română doar în privința autorizării deținerii detectoarelor de metale și a gestionării raporturilor cu deținătorii detectoarelor de metale, cunoscuți ca „detectoriști”. Procedura specifică a fost concepută extrem de superficial, expeditiv, astfel încât situațiile confuze privind termenul limită de înregistrare a cererii de autorizare a deținerii a creat numeroase tensiuni, o parte găsindu-și soluționarea în justiție. Legiuitorul a găsit de cuviință să fixeze noțiunea de „prealabil” pentru termenul de depunere a cererii⁸⁴, spre deosebire de normele de autorizare ce instituie obligația solicitantului de a depune și dovada deținerii, ceea ce presupune implicit că deja se afla în posesia dispozitivului⁸⁵! Confuzia a generat o

⁸³ Mirela Petre, Adriana Oprea, Răvan Luțac, Cătălin Tolotan, *Poliția va face verificări în cazul statuetei „Venus de Piatra Neamț”. Arheologii nu au anunțat descoperirea artefactului, deși erau obligați prin lege*, în <https://www.libertatea.ro/> (Accesat: 01.12.2024).

⁸⁴ Art. 5 (10) „Persoanele fizice și juridice care dețin și/sau comercializează detectoare de metale sunt obligate să obțină în prealabil autorizația inspectoratului de poliție al județului respectiv, a Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, în a căror rază teritorială își au domiciliul sau, după caz, sediul, și să se înregistreze la aceste autorități”.

⁸⁵ Normele de autorizare a deținerii și/sau comercializării detectoarelor de metale, publicate în Monitorul Oficial nr. 704/2004: Articolul 2 (1) În vederea obținerii autorizației de deținere a detectoarelor de metale, persoana fizică trebuie să fi împlinit vârsta de 18 ani și să depună la unitatea de poliție prevăzută la art. 1 alin. (1) următoarele documente: a) cerere-tip, completată conform modelului prevăzut în anexa nr. 1 la prezentele norme tehnice; b) buletinul sau cartea de identitate (xerocopie și original); c) actul cu care se dovedește că solicitantul este proprietarul detectorului de metale (xerocopie

procedură de autorizare extrem de neunitară de la județ la județ, spre indignarea cetățenilor, fiecare structură județeană aplicând dispozițiile legii în funcție de propriile-i criterii.

Nu s-a formulat până un prezent un minim interes față de lărgirea atribuțiilor emitentului autorizației în scopul monitorizării periodice a activității deținătorului de detector de metale, modul de recoltare a bunurilor arheologice și predare către autoritățile în drept. O autorizație este emisă pe viață, iar variantele de retragere se rezumă la cazurile în care deținătorul a fost cercetat penal sau arestat⁸⁶, condiție ce reflectă carențe serioase în domeniul juridic al celor care au elaborat *Normele de autorizare*, chiar dacă printre emitenți semnează și Ministerul Afacerilor Interne. Art. 4 alin. 1 din Codul de Procedură Penală precizează că „*orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă*”, principiu care operează și în privința drepturilor persoanei de deținere a unui bun, fie el și detector de metale. Această stare de fapt nu a putut împiedica – printre altele – reautorizarea unei persoane, probate în cadrul unei cercetări penale ca efectuând detecții în situl arheologic Dealul Bâta Doamnei Piatra Neamț, dosar soluționat de Parchetul de pe lângă Judecătoria Piatra Neamț cu *renunțare la urmărire penală*.

Altminteri, modele lipsite de rezonanță cu principii fundamentale de drept se regăsesc de exemplu în întreaga legislație dedicată protejării patrimoniului cultural național. Ca să rămânem la subiect și doar cu titlu exemplificativ, găsim un artificiu ce ar ține să facă distincție juridică și să asigure un soi de protecție juridică, rămasă confuză în succesiunea următoarelor teme de reglementare. Este vorba despre „*zona cu patrimoniu arheologic reperat*”, definită la art. 2 alin. 2 pct. 2 lit. j din OG 43/2000⁸⁷; producătorii definiției au găsit suficiență în trimiterea la articolele publicate în reviste științifice ori academice, astfel încât să corespundă condițiilor de publicitate cerute de art. 18-24 din Codul Civil⁸⁸, iar superficialitatea sau lipsa îndeplinirii acestora nu poate atrage

și original);d) chitanța emisă de unitățile C.E.C., din care să reiasă că a fost achitată suma de 100.000 lei reprezentând taxa pentru autorizație;e) certificat de cazier judiciar.

⁸⁶ *Normele de autorizare*: Art. 2, pct. „Nu se eliberează autorizația prevăzută la alin. (1) persoanei care este cercetată sau arestată pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 23² și 23³ din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000, modificată și completată prin Legea nr. 462/2003, sau care a suferit condamnări pentru asemenea infracțiuni”.

⁸⁷ „prin zonă cu patrimoniu arheologic reperat se înțelege terenul delimitat conform legii, în care urmează să se efectueze cercetări arheologice pe baza informațiilor sau a studiilor științifice care atestă existența subterană ori subacvatică de bunuri de patrimoniu arheologic, susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național; până la finalizarea cercetării arheologice și luarea măsurilor corespunzătoare de protecție și punere în valoare a descoperirilor arheologice, zonele de protecție a siturilor arheologice sau istorice, instituite conform legii, sunt totodată și zone cu potențial arheologic reperat”.

⁸⁸ „Art. 18.-

răspunderea penală a făptuitorului, conform art. 30 alin. 1 din Codul Penal⁸⁹. Oricâtă apreciere i-ar fi dată, literatura de specialitate rămâne mereu una de nișă, ce adună un cerc restrâns de interes. De aceea – chiar și în cazul arheologiei – o trimitere generală la bibliografie (ca să nu mai vorbim despre informații!) este cât se poate de inadecvată și inoperabilă în practica juridică.

Multă vreme (și încă nu s-a renunțat cu totul) a existat o anumită rezervă legată de evidențierea și delimitarea siturilor arheologice, din teama că – odată făcute cunoscute – aceste perimetre vor deveni ținta căutătorilor de comori! Cu foarte puține excepții siturile arheologice sunt semnalate în teren, cu însemne ce ar trebui să atenționeze cu privire la regimul juridic special al terenului, măcar după modelul zonelor naturale protejate. O restanță cu impact în practica judiciară și puține rezultate în ceea ce privește tragerea la răspundere pentru infracțiunile de *acces cu detectoare de metale sau utilizarea lor în zone cu patrimoniu arheologic reperat* fără autorizarea Ministerului Culturii, prevăzut de art. 26 din OG 43/2000⁹⁰, este aceea că tocmai pentru că nu sunt satisfăcute condițiile de fond și de formă privind publicitatea regimului juridic special al perimetrelor arheologice.

Dacă alte instituții au delegate prin lege atribuții specifice, Poliția Română, cu structură specializată în domeniu, are un rol pur decorativ. De aceea, sunt exceptate verificările ce țin de procedura prin care bunurile arheologice ajung din sit în colecțiile muzeului. O singură excepție națională s-a înregistrat la Neamț, în anul 2021, când – în temeiul unei plângeri – s-a efectuat un control la Complexul Muzeal Național Neamț pentru a verifica faptică a tuturor bunurilor arheologice predate de organele de poliție și DJC Neamț.

Într-o oarecare măsură însă, volumul actelor de predare a bunurilor arheologice constituie un indiciu al percepției cetățenilor față de autoritatea instituțiilor județene, în special *poliștistul de patrimoniu și Direcția pentru Cultură*. Mai jos se prezintă o situație a

(1) *Drepturile, actele și faptele privitoare la starea și capacitatea persoanelor, cele în legătură cu bunurile care aparțin acestora, precum și orice alte raporturi juridice sunt supuse publicității în cazurile expres prevăzute de lege.*

(2) *Publicitatea se realizează prin cartea funciară, Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare, denumită în cuprinsul prezentului cod și arhivă, prin registrul comerțului, precum și prin alte forme de publicitate prevăzute de lege.*

Art. 24. -

Orice persoană, chiar fără a justifica un interes, poate, în condițiile legii, să consulte registrele publice privitoare la un drept, act, fapt sau o anumită situație juridică și să obțină extrase sau copii certificate de pe acestea”.

⁸⁹ (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

⁹⁰ Accesul cu detectoare de metale sau utilizarea lor în zonele cu patrimoniu arheologic, fără autorizarea prealabilă prevăzută la art. 5 alin. (13), constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

numărului actelor de predare a bunurilor arheologice descoperite cu detectorul, către DJC (**Fig. 7**), unde, iarăși, județul Neamț se află în fruntea clasamentului, deși se află pe locul XV în topul autorizărilor de deținere a detectoarelor de metale. În mare măsură, poziția este asigurată și de implicarea directă a IPJ Neamț, prin procedura de autorizare a deținerii acestor dispozitive, astfel încât nici o autorizație nu a fost eliberată fără ca solicitantul să facă dovada cunoașterii prevederilor legale, acestea fiind fixate printr-o declarație olografă și păstrată împreună cu documentele de autorizare. Un efort suplimentar, fără a fi fost pretins sau sugerat la nivel național ori măcar încurajat ca „exemplu de bună practică”, dar un gest de responsabilitate, cu efectul preventiv clar. Astfel, spre deosebire de alte unități antrenate formal și strict în litera procedurală, în județul Neamț nu s-au înregistrat depuneri ale detectoriștilor direct la muzeu, pendulări confuze între autorități ori întrebări jenante pe rețelele de socializare.

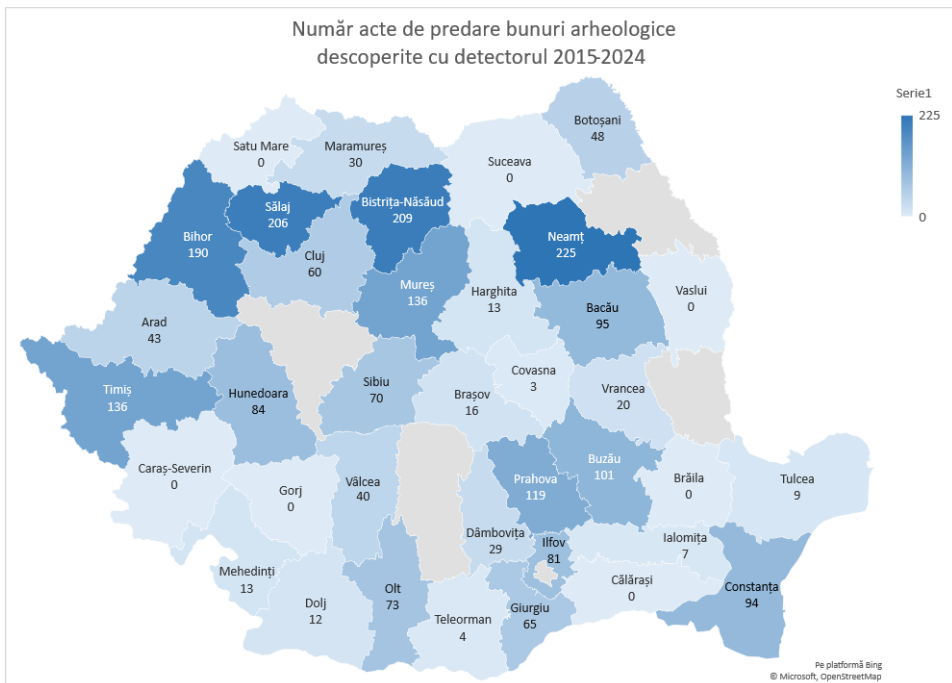

Fig. 7. Numărul de acte predare bunuri arheologice (2015-2024).

Datele de mai sus, puse la dispoziție de Direcțiile pentru Cultură, trebuie coroborate și cu harta ce a putut fi realizată în baza informațiilor puse la dispoziție de inspectoratele de poliție și care prezintă situația autorizărilor de deținere a detectoarelor de metale, prezentată mai jos (**Fig. 8**). Se impune și aici precizarea că o creștere vertiginoasă a numărului cererilor de autorizare a deținerii detectoarelor de metale s-a înregistrat după momentul septembrie 2013, odată cu excesul de zel al premierului Victor Ponta de a recompensa descoperitorul cu suma de 45000 lei din fondul Guvernului, peste

dispozițiile legii, pentru predarea celui mai mare tezaur monetar descoperit în România⁹¹. Un gest politic nesăbuit care fixează jalon între cele câteva autorizări anuale dintr-un județ și cele câteva zeci de cereri depuse anual, în același județ, în anii următori. Este momentul ce a cauzat avalanșa de cereri din ultimii ani, cu efectele unui veritabil blocaj instituțional. Iar dificultățile de gestionare a situației sunt menținute de lipsa unei baze de date funcționale privind autorizațiile de deținere eliberate, în contextul dezvoltării unui circuit al dispozitivelor la mâna a doua. De fapt, Poliția Română a pus la punct o aplicație – susține că din resurse proprii⁹², ceea ce pare a fi adevărat prin raportare la calitatea conceptuală și operațională -, numită *Metal* dar care a funcționat doar în câteva reprize scurte, iar în prezent figurează doar ca o relicvă printre aplicațiile aflate la îndemâna polițiștilor.

Poliția Română a oferit cifre doar pentru ultimii trei ani, oarecum relevanți pentru analiza de față:

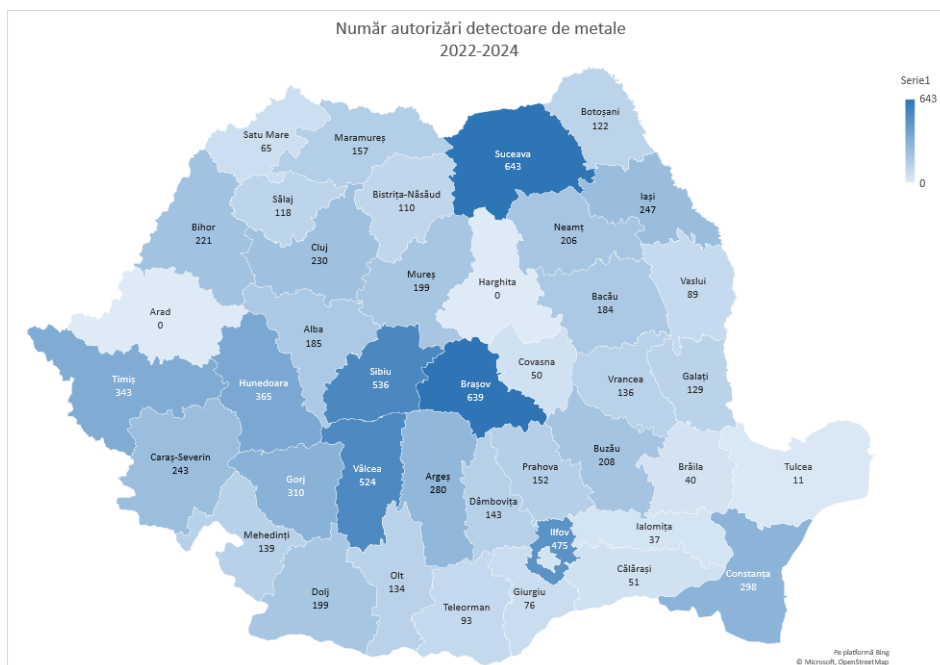

Fig. 8. Număr autorizări detectoare de metale (2022-2024)
București – 42 autorizări de deținere detectoare de metale.

⁹¹ <https://www.gov.ro/ro/stiri/premierul-victor-ponta-doresc-sa-i-multumesc-personal-domnului-iulian-enache-care-a-reu-it-prin-resurse-proprii-sa-faca-o-descoperire-importanta-care-a-intrat-in-patrimoniul-national> (Accesat: 24.11.2024).

⁹² Adresa IGPR, nr. 456474/DIC/19.04.2024.

Astfel, se poate observa că deși avem județe, precum Suceava – cu 643 autorizări de detectoriști autorizați⁹³, unde nu se înregistrează nici o predare de bunuri arheologice⁹⁴. Nu mai puțin relevantă este situația din județele Caraș-Severin un raport de 243⁹⁵ la 0⁹⁶, Gorj 310⁹⁷-0⁹⁸, Călărași 51⁹⁹-0¹⁰⁰, Brăila 40¹⁰¹-0¹⁰², Satu Mare 65¹⁰³-0¹⁰⁴, Vaslui 89¹⁰⁵-0¹⁰⁶, dar și Brașov cu un raport de 639¹⁰⁷ la doar 16 acte de predare¹⁰⁸. Este de bănuțit că unele dintre județele cu valori nule perpetuează practica predării bunurilor arheologice descoperite întâmplător direct către muzee, fapt ce constituie un indiciu al necunoașterii dispozițiilor legale. Procedura de la art. 49 din Legea 182/2000¹⁰⁹ instituie

⁹³ Adresa IPJ Suceava, nr. 65/22.09.2024.

⁹⁴ Adresa DJC Suceava, nr. 2245/11.09.2024.

⁹⁵ Adresa IPJ Caraș-Severin, nr. 46753/11.07.2024.

⁹⁶ Adresa DJC Caraș-Severin, nr. 806/03.10.2024.

⁹⁷ Adresa IPJ Gorj, nr. 100.065/15.07.2024.

⁹⁸ Adresa DJC Gorj, nr. 909/02.09.2024: „Numărul p-v predare primire bunuri: pentru că necesită un volum mare de muncă, vom reveni cu informațiile privind acest subiect când vor fi gata”. Până la data redactării acestui material, DJC Gorj nu a reușit să finalizeze numărarea proceselor verbale de predare-primire bunuri.

⁹⁹ Adresa IPJ Călărași, nr. 16966/SC/ȘAC/11.07.2024.

¹⁰⁰ Adresa DJC Călărași, nr. 1410/19.09.2024.

¹⁰¹ Adresa IPJ Brăila, nr. 89.922/11.07.2024.

¹⁰² Adresa DJC Brăila, nr. 2315/11.09.2024.

¹⁰³ Adresa IPJ Satu-Mare, nr. 168.819/11.07.2024. Recunoaște că predarea bunurilor arheologice se face direct la Muzeul Județean Satu Mare, fiind eludate dispozițiile art. 49 din Legea 182/2000.

¹⁰⁴ Adresa DJC Satu-Mare, nr. 2162/30.09.2024.

¹⁰⁵ Adresa IPJ Vaslui, nr. 13 177/15.07.2024.

¹⁰⁶ Adresa DJC Vaslui, nr. 1791/27.09.2024.

¹⁰⁷ Adresa IPJ Brașov, nr. 176918/ZD/12.07.2024.

¹⁰⁸ Adresa DJC Brașov, nr. 545/17.10.2024.

¹⁰⁹ „(1) Persoanele fizice care au descoperit în mod întâmplător bunuri din categoria celor prevăzute la art. 46 alin. (1) sunt obligate să le predea, în termen de 72 de ore de la descoperire, primarului unității administrativ-teritoriale în a cărei rază a fost făcută descoperirea.

(2) Primarul este obligat să înștiințeze serviciul public deconcentrat al Ministerului Culturii, în termen de 72 de ore, cu privire la bunurile descoperite, luând totodată măsuri de pază și de conservare a acestora.

(3) Primarul este obligat să predea bunurile astfel descoperite, în termen de 10 zile, serviciului public deconcentrat al Ministerului Culturii.

(4) Autorii descoperirilor întâmplătoare, care au predat, în condițiile prevăzute la alin. (1), bunurile descoperite, au dreptul la o recompensă bănească de 30% din valoarea bunului, calculată în momentul acordării recompensei, iar, în cazul unor descoperiri arheologice de valoare excepțională, se poate acorda și o bonificație suplimentară de până la 15% din valoarea bunului.

(5) Valoarea bunurilor astfel descoperite se stabilește de experții acreditați ai serviciului public deconcentrat al Ministerului Culturii sau, după caz, de alți experți acreditați.

un act de autoritate publică, aflat la îndemâna Direcțiilor pentru Cultură¹¹⁰ și autorităților publice locale, ce constă în certificarea termenului de 72 de ore scurs între momentul descoperirii și acela al predării bunului. Nu avem nici o instituție muzeală din țară investită cu exercițiul autorității publice, altfel spus, acestea nu pot certifica procedural îndeplinirea condițiilor de predare, iar o procedură neîndeplinită corect poate constitui temei pentru invalidarea dreptului la recompensă. În cazul predării bunurilor către autoritatea publică locală se naște obligația legală a anunțării primarului (*sic!*)¹¹¹, în termen de 72 de ore, sub sancțiunea amenzii¹¹². De remarcat aici că nu omisiunea propriu-zisă de predare a bunurilor, cât aceea a anunțării descoperirii este sancționată de OG 43/2000. Abia art. 49 din Legea 182/2000 devine lămuritor cu privire la predare și circuitul procedural al bunurilor până când ajung la DJC, apoi la muzeu. Doar că și aici suntem siliți a reliefa formulări și condiționări – în legătură cu care, dacă nu se pot vedea preocupări străine protejării patrimoniului, cel puțin imaginații rupte de realitate – extrem de dăunătoare. Predarea bunurilor, în concepția art. 49 din Legea 182/2000, se rezumă doar, la bunurile găsite pe terenuri ce fac obiectul exclusiv al proprietății statului¹¹³. *Per a contrario*, orice bun arheologic găsit întâmplător pe orice alte suprafețe, ar fi exceptate de la predare!

(6) *Recompensele și bonificația, stabilite potrivit alin. (4) și (5), vor fi suportate din bugetul ordonatorului principal de credite sau din bugetele locale, în funcție de subordonarea instituțiilor culturale în administrarea cărora vor fi transmise bunurile descoperite și vor fi plătite în cel mult 18 luni de la data predării bunului.*

(7) *În cazul în care autorul descoperirii nu primește recompensa în termenul stabilit la alin. (6), acesta se poate adresa instanței judecătorești competente printr-o acțiune scutită de taxa judiciară de timbru”.*

¹¹⁰ Art. 10 din OG 43/2000: „Bunurile mobile rezultate în urma descoperirilor arheologice întâmplătoare vor fi predate de către descoperitor, în termen de maximum 72 de ore, serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor”.

¹¹¹ Art. 4 alin. 4: „(4) Descoperirile arheologice întâmplătoare **se anunță**, în termen de cel mult 72 de ore, primarului unității administrativ-teritoriale de către persoana descoperitoare, proprietarul ori titularul dreptului de administrare a terenului în cauză”.

¹¹² Art. 28 alin. 1 lit. c din OG 43/2000: „**neanunțarea** de către persoanele prevăzute la art. 4 alin. (4), în termenul stabilit de prezenta ordonanță, a descoperirilor arheologice întâmplătoare, cu amendă de la 2.000 lei la 50.000 lei și confiscarea bunurilor descoperite”;

¹¹³ Art. 49 alin. 1 din Legea 182/2000: „(1) Persoanele fizice care au descoperit în mod întâmplător bunuri din categoria celor prevăzute la art. 46 alin. (1) sunt obligate să le predea, în termen de 72 de ore de la descoperire, primarului unității administrativ-teritoriale în a cărei rază a fost făcută descoperirea”. Art. 46 alin. 1 din Legea 182/2000: „Bunurile arheologice, epigrafice, numismatice, paleontologice sau geolitice, descoperite în cadrul unor cercetări sistematice cu scop arheologic ori geologic sau în cadrul unor cercetări arheologice de salvare ori având caracter preventiv, precum și cele descoperite întâmplător prin lucrări de orice natură, efectuate în locuri care fac obiectul exclusiv al proprietății publice, conform art. 136 alin. (3) din Constituția României, republicată, intră în proprietate publică, potrivit dispozițiilor legale”.

Art. 10 din OG 43/2000¹¹⁴, asigură totuși temeiul legal al predării (tuturor) bunurilor arheologice descoperite întâmplător: dacă primarul doar se anunță, predarea se făptuiește la DJC. În lipsa corespondentului printre sancțiunile contravenționale de la art. 28 din OG 43/2000, fapta îmbracă formele infracțiunii de *însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor*, prevăzută și pedepsită de art. 243 alin. 1 din Codul Penal¹¹⁵. Practic, acest articol din Codul Penal a reprezentat singurul temei al sesizării judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Judecătoria Roman, pentru confiscarea specială¹¹⁶ a coifului corintic¹¹⁷, recuperat de IPJ Neamț în contextul unei cercetări penale¹¹⁸, în condițiile în care cercetările au infirmat săvârșirea infracțiunilor de *furt* (din sit arheologic) și *tăinuire* (a bunului rezultat din furt), constându-se omisiune predării bunului descoperit întâmplător, petrecut cu 12 ani în urmă.

Descoperitorii de bunuri arheologice au *obligația* predării acestora, gestul în sine nu poate fi interpretat niciodată drept act de „donație”, oricâtă bunăvoință ar exista din partea lor. Lucrătorii muzeelor, puși adesea în situația de a primi persoane direcționate de la DJC sau Primărie, au aplicat procedura internă cu care erau obișnuiți să opereze, respectiv „achiziția” sau „donația”, ambele pornind de la un drept de posesie al ofertantului. Obligația instituită de art. 10 din OG 43/2000 arată, implicit, faptul că statul își revendică dreptul de proprietate asupra tuturor bunurilor arheologice descoperite întâmplător (fără excepție!), precum și asupra bunurilor arheologice (clasabile) rezultate din cercetări¹¹⁹.

¹¹⁴ „Bunurile mobile rezultate în urma descoperirilor arheologice întâmplătoare vor fi predate de către descoperitor, în termen de maximum 72 de ore, serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor”.

¹¹⁵ „Fapta de a nu preda în termen de 10 zile un bun găsit autorităților sau celui care l-a pierdut sau de a dispune de acel bun ca de al său se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă”.

¹¹⁶ Încheierea Judecătoriai Roman din 25.02.2022, <https://www.rejust.ro/juris/deSe3d925>, accesat în data de 30.11.2024: „În raport de cele anterior arătate, judecătorul de cameră preliminară constată îndeplinite condițiile legale pentru luarea măsurii de siguranță, în sensul că bunurile indisponibilizate de organele de urmărire penală sunt supuse confiscării potrivit art. 112 alin. 1 lit. f NCP, astfel încât va admite sesizarea formulată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Roman”

¹¹⁷ Cătălin Borangic, Vitalie Josanu, Radu Oltean, *Un coif grecesc de tip corintic descoperit accidental în județul Iași*, în *Cercetări Istorice*, (serie nouă), XL, Iași, 2021, pp. 85-110; Cătălin Borangic, Vitalie Josanu, *A greek corinthian helmet accidentally discovered in Iași county, Romania*, în *JAHA*, nr. 9.1/2022, pp. 125-140.

¹¹⁸ Cristian Anton, *Ieșeanul care a ținut un coif vechi de 2.500 de ani în pod nu poate fi recompensat pentru că nu l-a declarat în 72 de ore*, în <https://stirileprotv.ro/> (Accesat: 30.11.2024).

¹¹⁹ Art. 4 din OG 43/2000: „(2) Descoperirile de vestigii arheologice sau de bunuri mobile din categoria celor care fac obiectul clasării în patrimoniul cultural național mobil, realizate ca urmare a cercetărilor arheologice, se anunță de către titularul autorizației de cercetare a serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor, în termen de 72 de ore”.

De departe, județele care înregistrează cele mai multe predări de bunuri nu sunt, în mod obligatoriu și frunțașe la numărul de autorizări de deținere a detectoarelor de metale, Bistrița-Năsăud, Neamț, Constanța. Ceea ce, pe lângă spiritul civic aparte, sugerează, mai degrabă – așa cum s-a relevat mai sus în cazul jud. Neamț – autoritatea în teritoriu a instituțiilor statului investite cu aplicarea legii. În cazul DJC Bistrița-Năsăud efectul declanșator ar putea fi constituit de sensibilitatea sporită față de faptele ilicite, plasându-se în fruntea județelor la numărul de fapte sesizate¹²⁰. De asemenea, la Constanța – pe lângă potențialul arheologic al regiunii – trebuie citit și impactul muncii unuia dintre cei mai performanți ofițeri de patrimoniu la nivel național.

Pentru completarea tabloului statistic, se redă mai jos o hartă privind bunurile arheologice înregistrate de Direcțiile pentru Cultură în ultimii ani, înțelegând – pe lângă volumul de muncă – și valoarea relativă a indicelui, câtă vreme într-un singur act se putea înregistra predarea unui singur bun dar și a unor tezaururi cu sute și chiar peste o mie de obiecte (**Fig. 9**).

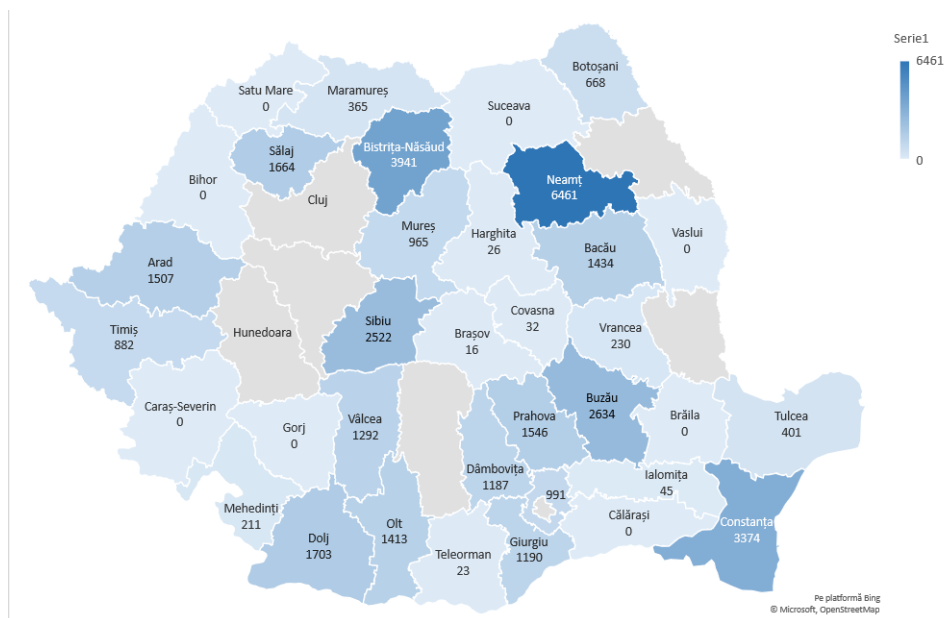

Fig. 9. Număr bunuri predate la Direcțiile Județene pentru Cultură (2015-2024).

Trebuie făcută precizarea că județele reprezentate fără valori în harta de mai sus nu au comunicat numărul bunurilor, neavând posibilitatea tehnică de verificare, fiind fie în

¹²⁰ Vezi harta de mai jos.

proces de mutare sediu, așa cum este cazul DJC Cluj¹²¹, fie au omis să le precizeze¹²² sau n-au dorit să răspundă solicitărilor repetate. Oricum, mai trebuie remarcat că tabloul actelor de predare, dar și al bunurilor intrate în patrimoniul statului pe cale administrativă nu se suprapune fidel peste regiunile țării cu potențial arheologic ridicat, aspect altminteri reflectat de situația autorizărilor de deținere a detectoarelor de metale. Dimpotrivă, județele de pe versanții Carpaților Occidentali, regiuni cu potențial arheologic ridicat și bogat în depuneri, reflectă o apetență scăzută față de obligația predării bunurilor arheologice descoperite. Aceeași disonanță se distinge între volumul modest al predărilor în județul Cluj¹²³ față de județele din jur, în condițiile numărului mai mare al deținătorilor de detectoare de metale.

Activitatea Poliției Române în domeniul protejării patrimoniului arheologic poartă în oarecare măsură amprenta poziționării acesteia în ierarhia autorităților chemate să aplice legea. Protocolul de colaborare între Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Culturii și Cultelor, parafat în anul 2005¹²⁴, reiterează aceeași predispoziție a Poliției Române de mobilizare ”doar în caz de nevoie”, perfect aplicată atitudinii celui alt partener de ”stați liniștiți, vă sunăm noi!” Atribuțiile Ministerului Culturii sunt active, directe, nemijlocite, în raport cu cele ale Poliției Române care – (auto)cenzurat strict în limitele legii - poate sugera activități, poate iniția propuneri de modificare legislativă ori propuneri de activități comune, analizează fenomenul infracțional, iar controalele/verificările sunt caucionate normativ de diligența reprezentanților Direcțiilor pentru Cultură¹²⁵! E drept că la data parafării Protocolului, în cadrul Poliției Române funcționau doar câteva structuri pilot în țară, la București, județele Hunedoara, Constanța, Iași, iar în primele luni ale anului următor se făceau încadrări în județele Alba și Dolj. Până la finele anului 2006, însă, Poliția Română a reușit să recruteze personal de specialitate în majoritatea județelor, astfel încât *Protocolul* necesita oarecare adaptări la noua situație, ceea ce nu s-a întâmplat până în prezent. În consecință, acordul de colaborare a devenit, în fapt, stimulent al distanțării reprezentanților celor doi parteneri în teritoriu, dacă nu chiar a unor conflicte deschise, așa cum s-a întâmplat în jud. Alba ori în jud. Neamț (până în anul 2012, când a

¹²¹ Adresa DJC Cluj, nr. 871/19.09.2024: „În prezent, din cauza lucrărilor de restaurare asupra imobilului monument istoric în care se află în mod tradițional sediul nostru, D.J.C. Cluj se află temporar la o altă adresă, într-un spațiu semnificativ mai restrâns. Până la finalizarea lucrărilor, arhiva găzduiește temporar și o bună parte a inventarului instituției, ceea ce face deosebit de crea accesarea ei, mai ales pentru căutări largi, sistematice și extinse. Din acest motiv vă informăm că în acest moment nu suntem în măsură să furnizăm un răspuns complet la solicitările dumneavoastră”.

¹²² Adresa DJC Hunedoara, nr. 30/11.09.2024.

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ *Protocol de colaborare privind protejarea patrimoniului cultural național*, MAI – MCC, nr. 1112/27.12.2005 – nr. 5086/22.XII.2005.

¹²⁵ *Ibidem*, Cap. III Atribuțiile Ministerului Culturii și Cultelor; Cap. IV Atribuțiile Inspectoratului General al Poliției Române.

fost înlocuit directorul Direcției pentru Cultură). Protocolul de colaborare a fost frecvent invocat în justificarea reacțiilor pasive din partea unităților județene de poliție și a stimulat practica solicitării ofițerilor de poliție specializați în domeniul protejării patrimoniului cultural național spre alte „linii de muncă” (=domenii)¹²⁶. Cu excepția IPJ Constanța, până în anul 2009, raportul lucrărilor de specialitate față de cele străine domeniului aflat în sarcina unui ofițer de patrimoniu era întotdeauna sub pragul de 50%, în orice județ din țară. Angajamentele României de aliniere la *aquis*-ul comunitar – ceea ce presupune compatibilizarea legislației, dar și organizarea structurală a statului, prin organisme și entități omogene la nivelul Uniunii Europene – au împiedicat, în anii 2010-2011, intențiile de desființare a structurii de protecție a patrimoniului cultural național¹²⁷. Aceste intenții au dat semnalul exodului polițiștilor specializați spre alte structuri sigure și, respectiv, ocuparea posturilor vacante cu polițiști din sursă internă, în cele mai multe cazuri, fără pregătire de specialitate.

În domeniul cercetării faptelor penale ce vizează patrimoniul arheologic, datele statistice puse la dispoziție și cele accesibile oferă imagini de ansamblu deosebit de relevante (**Fig. 10**).

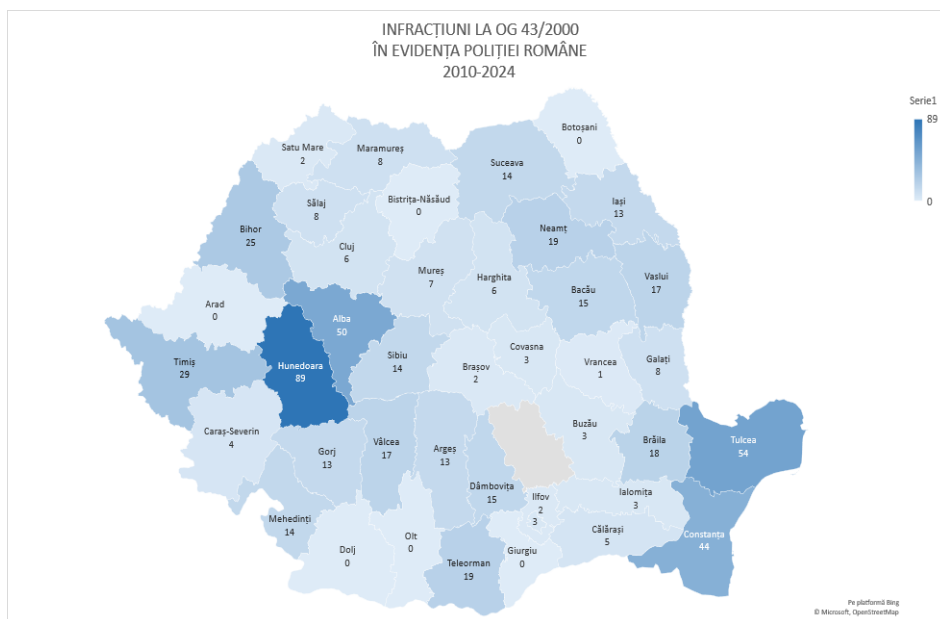

Fig. 10. Infracțiuni la OG 43/2000 în evidența Poliției Române.

¹²⁶ Vitalie Josanu, *Cum acționează Poliția Română împotriva intereselor statului român*, în „Buletin informativ al Simpozionului Național «Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei»”, vol. IX, Piatra-Neamț, 2023, p. 131.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 132.

Tabloul de mai sus evidențiază județele cu risc ridicat la adresa patrimoniului arheologic, atât grație potențialului regiunii cât și capacității de angajare a polițiștilor de patrimoniu (**Fig. 11**). Județele Hunedoara¹²⁸, Alba¹²⁹, Constanța¹³⁰ și Tulcea¹³¹ unde cauzistica penală și reușitele unor recuperări spectaculoase sunt de notorietate, determinând și o anumită orientare-specializare a lucrătorilor implicați. Din păcate, în prezent doar IPJ Tulcea mai păstrează ofițerul specializat. Un oarecare echilibru se observă între județele Moldovei și vestul Munteniei, nota discordantă remarcându-se la Botoșani¹³², Dolj¹³³, Olt¹³⁴, Giurgiu¹³⁵ cu nici o constatare.

Faptul că IPJ Vrancea¹³⁶ înregistrează un singur dosar penal în 15 ani, constituie efectul pierderii ofițerului specializat. De asemenea, la IPJ Galați sunt constatate 8 infracțiuni din 2010 până în anul 2015, după care constant – până în prezent – se raportează ZERO constatări la acest capitol¹³⁷, ceea ce are evidentă legătură cu pierderea ofițerului specializat în domeniul protejării patrimoniului cultural și transferul acestuia în alte structuri. Situația sancțiunilor contravenționale consolidează această observație. Astfel, în anul 2015, IPJ Galați înregistra șapte sancțiuni, în anul următor alte cinci, după care – imperturbabil – ZERO¹³⁸.

Ineficiența la IPJ Arad se manifestă și în materie penală deși județele alăturate se plasează în jumătatea de sus a clasamentului. Nu mai puțin dezamăgitoare sunt rezultatele comunicate de IPJ Cluj¹³⁹, IPJ Brașov¹⁴⁰ sau IPJ Bistrița-Năsăud¹⁴¹, aspecte care nu se văd a fi fost alarmante și care să determine intervenția managementului superior.

Harta nu este completă fără o statistică a cazurilor ajunse pe rolul instanțelor de judecată, analiză posibilă grație platformei – deja amintită – a Consiliului Superior al Magistraturii.

¹²⁸ Adresa IPJ Hunedoara, nr. 974/13.07.2024.

¹²⁹ Adresa IPJ Alba, nr. 29030/10.07.2024.

¹³⁰ Adresa IPJ Constanța, nr. 1.167.097/11.07.2024.

¹³¹ Adresa IPJ Tulcea, nr. 405847/10.07.2024.

¹³² Adresa IPJ Botoșani, nr. 22461/12.07.2024.

¹³³ Adresa IPJ Dolj, nr. 46.707/10.07.2024.

¹³⁴ Adresa IPJ Olt, nr. 51780/11.07.2024. De precizat că IPJ Olt a omis să comunice un răspuns legat de aceste informații.

¹³⁵ Adresa IPJ Giurgiu, nr. 108066/11.07.2024.

¹³⁶ Adresa IPJ Vrancea, nr. 23154/09.07.2024.

¹³⁷ Adresa IPJ Galați, nr. 46444/10.07.2024.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ Adresa IPJ Cluj, nr. 108.2173 /11.07.2024.

¹⁴⁰ Adresa IPJ Brașov, nr. 176918/ZD/12.07.2024, unde polițistul specializat este arheolog de formație.

¹⁴¹ Adresa IPJ Bistrița Năsăud, nr. 31763/11.07.2024, mai ales în condițiile unui DJC, cu număr record de sesizări.

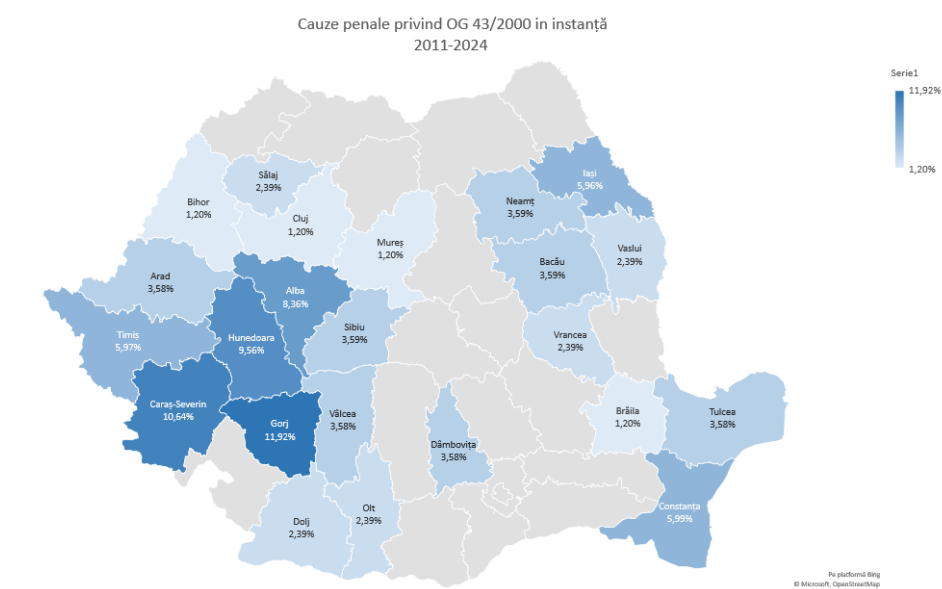

Fig. 11. Cauze penale privind OG 43/2000 în instanță (2011-2024).

Aici găsim dosarele cele mai importante, care au determinat soluții prin intermediul instanțelor de judecată, ceea ce face distincte din nou județele din vestul țării, Constanța dar și o mulțime de „pete albe”. Surprinde însă apariția pe hartă a județelor Dolj și Olt, în condițiile în care IPJ-urile au declarat zero la capitolul sesizări, ceea ce sugerează că ar fi fost rodul demersurilor altor organe de aplicare a legii, cum ar fi Poliția de Frontieră, structuri de combatere a criminalității organizate sau de combatere a corupției.

Cu privire la infracțiunile specifice, OG 43/2000 stabilește faptele de *executare intervenții în situri arheologice, în absența certificatului de descărcare de sarcină arheologică, prevăzută de art. 25¹⁴², acces cu detectorul și utilizarea lui în zone cu patrimoniu arheologic*¹⁴³ despre care s-a făcut referire în rândurile de mai sus și art. 27¹⁴⁴, privind *vânzarea neautorizată a detectoarelor de metale*. Se adaugă și art. 31 ce vizează *neanunțarea*

¹⁴² „Efectuarea oricăror lucrări care pot afecta siturile arheologice, în absența certificatului de descărcare de sarcină arheologică, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”.

¹⁴³ De remarcat aici accepțiunea largă a noțiunii, ce ține să extindă măsura și peste alte entități decât siturile arheologice clar evidențiate în *Lista Monumentelor Istorice*, publicată în Monitorul Oficial, evident inoperabilă din perspectiva publicității.

¹⁴⁴ „(1) Vânzarea sau oferirea spre vânzare a detectoarelor de metale fără autorizația prevăzută la art. 5 alin. (10) constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă”.

descoperirilor arheologice prilejuite de lucrări¹⁴⁵, din motive neclare aruncate de legiuitor într-un final de Ordonanță.

Legat de infracțiunea prevăzută la art. 27 din OG 43/2000, inițial legea prevedea „comercializarea” detectoarelor de metale, generând multiple insistențe pe lângă Ministerul Culturii, pornite dinspre polițiștii de patrimoniu, pentru a înlocui termenul de „comercializare” prin acela de „vânzare”. Chiar dacă au un înțeles asemănător, există o nuanță destul de importantă între cele două noțiuni, prima presupunând o acțiune continuă, în timp ce a doua se referă la specificul ocazional, întâmplător al demersului. O modificare survenită, totuși, extrem de tardiv, prin Legea 187/2012 și care fundamentează – în mare măsură - rezultatele modeste vizând combaterea acestei infracțiuni de către organele de poliție, deși platformele on-line ofereau din abundență suficiente impulsuri sesizărilor din oficiu.

În completare, protejarea patrimoniului arheologic este asigurată de Codul Penal – în principal - prin faptele încadrate la infracțiunile de *furt calificat*, prevăzută și pedepsită de art. 228-229¹⁴⁶, *distrugere*, prevăzută și pedepsită de art. 253¹⁴⁷ și *tăinuire*, art. 270¹⁴⁸. Patrimoniul cultural național formulează circumstanță agravantă pentru infracțiunile de *furt* și *distrugere*, ceea ce implică un cuantum de pedeapsă sporit raportat la definiția de bază. Numai că trebuie observat, în context, că apartenența la „patrimoniul cultural” trebuie documentată cu probe corespunzătoare, respectiv dovada clasării (înregistrării) și înscrierii în registre oficiale, cu valoare juridică certă. Din păcate, specificul acestor infracțiuni nu sunt individualizate în statisticile Poliției Române pe domenii de interes și nici în cele ale Consiliului Superior al Magistraturii, astfel încât o variantă de ilustrare este imposibilă.

Prin urmare, dacă fapta afectează un sit arheologic, aceasta comportă circumstanțele agravante în condițiile în care suprafața respectivă este înscrisă în *Lista Monumentelor Istorice* sau măcar în *Repertoriul Arheologic Național* (în continuare RAN), deși acesta din urmă nu

¹⁴⁵ (1) Neanunțarea descoperirilor arheologice prilejuite de lucrările de construire ori de desființare constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

¹⁴⁶ Art. 228 (1): „Luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”

Art. 229 (2) „Dacă furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:

a) asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural (...), pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani”.

¹⁴⁷ „(1) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum și înlăturarea măsurilor luate se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (...)

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește bunuri care fac parte din patrimoniul cultural, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani”.

¹⁴⁸ „(1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă”.

reprezintă o evidență cu greutate juridică, nefiind publicat în Monitorul Oficial. În situația bunurilor mobile, lucrurile se complică și mai mult fără a se ajunge la o interpretare unitară legată de calitatea de „bun de patrimoniu” a unui bun arheologic – de exemplu – descoperit recent și care nu a trecut prin procedura clasării, toate având impact asupra calificării faptei și - respectiv - a pedepsei aplicate.

Reducerea limitelor de pedeapsă a infracțiunilor la regimul patrimoniului arheologic nu are doar implicații legate de subdimensionarea importanței valorii sociale în sine, a naturii preventive prin capacitatea descurajării producerii unor fapte de acest gen, cât și asupra tehnicilor și mijloacelor de investigare pe care organele judiciare le pot folosi, în mod legal, pentru cercetarea și probarea unor infracțiuni. Altfel spus, infracțiunile cuprinse în OG 43/2000 sunt prevăzute cu pedeapsa maximă de 3 ani, ceea ce înseamnă că pentru probarea acestora organele judiciare nu pot fi autorizate de instanță pentru folosirea instrumentelor de investigație specială, prevăzute la art. 138 din Codul de Procedură Penală¹⁴⁹, pentru autorizarea căror art. 139 alin. 2 din Codul de Procedură Penală¹⁵⁰ condiționează – printre altele – existența infracțiunii cu pedeapsă de cinci ani sau mai mare. Dificultăți în această situație sunt ridicate în cercetarea infracțiunii de *acces cu detectoare de metale sau utilizarea lor în zone cu patrimoniu arheologic* fără autorizarea Ministerului Culturii, prevăzută de art.

¹⁴⁹ „(1) Constituie metode speciale de supraveghere sau cercetare următoarele:

- a) interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță;
- b) accesul la un sistem informatic;
- c) supravegherea video, audio sau prin fotografiere;
- d) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice;
- e) obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane;
- f) reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale;
- g) utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor;
- h) participarea autorizată la anumite activități;
- i) livrarea supravegheată;
- j) obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului”.

¹⁵⁰ „Supravegherea tehnică se poate dispune în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, infracțiunilor la regimul privind substanțele dopante, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, de trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, de spălare a banilor, de falsificare de monede, timbre sau de alte valori, de falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, contra patrimoniului, de șantaj, de viol, de lipsire de libertate în mod ilegal, de evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție și al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori **în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare**”.

(subl. V. J.)

26 din OG 43/2000. În practica judiciară s-au înregistrat urme ale activității detectoriștilor în situri arheologice, iar pentru identificarea autorilor necunoscuți instrumentele cercetării judiciare, în cazul condiționării art. 139 alin. 2 din Codul de Procedură Penală, au o eficiență extrem de redusă. Concurarea faptei cu infracțiunea de *distrușgere*, adesea raportată strict la una sau câteva gropi de hârleț la nivelul stratului vegetal întâmpină rezerve consistente, încă de la nivelul înregistrării actelor de sesizare la unitățile de parchet. În interpretarea teleologică a conținutului infracțiunii de *distrușgere*, obișnuită în mediul judiciar, întinderea acțiunii și efectele trebuie să contureze un prejudiciu real, nu prezumat, ce poate fi evaluat și deci revendicat/urmărit. Nu întâmplător, în motivarea respingerii autorizării unei măsuri de supraveghere tehnică, judecătorul a invocat lipsa unui inventar al bunurilor arheologice sustrase din sit, într-un caz pornit de la identificarea câtorva gropi de hârleț pe suprafața sitului arheologic. Oricât de absurdă ar putea părea o asemenea pretenție, trebuie acceptat că aceasta izvorăște dintr-o experiență judiciară cimentată, cu reflexe corespunzătoare și destul de rigidă față de limbajul și conceptul specifice domeniului patrimoniului cultural. Întotdeauna noul se adaptează la vechi și nu invers. Prin urmare, abia în această etapă – ca urmare a unor experiențe judiciare în domeniu – legislația de bază trebuie să găsească soluții clare, capabile să răspundă nevoilor specifice de protejare, într-un limbaj și definiții inteligibile, acordate la modul de lucru al sistemului judiciar.

Cele mai afectate de *accesul cu detectoare de metale sau utilizarea lor în zone cu patrimoniu arheologic* fără autorizarea Ministerului Culturii, prevăzut de art. 26 din OG 43/2000, sunt situările aflate în afara vetrelor locuite, în locuri izolate, greu accesibile, cu posibilități variate de acces, cu vizibilitate sau prezență umană redusă. Încercările de expertizare pedologică – așa cum s-au efectuat în cazul detecțiilor descoperite în situl „La cetate”, cod RAN 121395.10¹⁵¹ din sat Rediu, com. Bîra, jud. Neamț – prin compararea probelor de la fața locului cu pământul recoltat de pe hârlețul folosit la detecții de o persoană suspectă, în ciuda constatărilor de asemănare a compoziției, nu au oferit certitudini. Expertiza efectuată de Institutul Național de Criminalistică din cadrul Poliției Române au scos în evidență și neajunsurile unui asemenea demers, câtă vreme la nivel național nu dispunem de o hartă completă a solurilor cu caracteristicile pedologice unice. Dintre cele trei dosare având ca obiect infracțiunea de *acces cu detectoare de metale sau utilizarea lor în zone cu patrimoniu arheologic* fără autorizarea Ministerului Culturii care au fost soluționate în instanță cu condamnări, o particularitate are dosarul instrumentat de IPJ Hunedoara care a vizat concursul cu infracțiunea de *furt*, caz în care organele judiciare au avut date cu privire la bunurile sustrate. Cazul vizează un grup de cetățeni cehi condamnați de Judecătoria Orăștie în anul 2020¹⁵² ca urmare a efectuării de detecții în siturile arheologice din Munții Orăștiei, fapte descoperite și probate în baza unei investigații-școală, desfășurată de cei doi

¹⁵¹ <https://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=bira-bira-neamt-situl-arheologic-de-la-bira-la-cetate-cod-sit-ran-121395.10> (Accesat: 29.08.2024).

¹⁵² Hotărâre nr. 32/2020 din 25.08.2020 pronunțată de Judecătoria Orăștie, cod RJ 699889965 (<https://www.rejust.ro/juris/699889965>, accesat: 29.08.2024).

ofițeri de poliție specializați din cadrul IPJ Hunedoara. Restul cazurilor de autori identificați și cercetați pentru detecții în situri arheologice s-au datorat întâmplării de a fi fost prinși în flagrant sau denunțați de terțe persoane. Dosarul de la Hârșova, jud. Constanța a fost deschis după prinderea în flagrant a făptuitorilor care efectuau detecții în situl arheologic protejat „*Ansamblu tumuli*” clasat în Lista Monumentelor Istorice cu codul LMI CT-I-s-A-02666, cod RAN 61817.03, în data de 21.02.2015¹⁵³. Exemplul de mai sus se completează cu situația unei detecții din anul 2016 pe situl arheologic Cetatea Bâtca Doamnei din mun. Piatra Neamț, jud. Neamț, cod LMI NT-I-s-A-10480, cod RAN 120735.02. Fapta a putut fi descoperită și asociată cu urmele existente la fața locului în baza fotografiilor executate, în plină acțiune, de către un denunțator, dosar soluționat cu *renunțare la urmărire penală*. De asemenea, grație unui apel prin SNUAU 112, organele de poliție au fost sesizate privind activitatea de detecție desfășurată de un grup de indivizi în Cetatea dacică de la Căpâlna, comuna Săsciori, jud. Alba, cod LMI AB-I-s-A-00020, cod RAN 7115.01, în data de 25.08.2015¹⁵⁴.

Sub stindardul Curții de Apel Alba Iulia și sub impactul unor instrumente legale - confuze, interpretabile, incomplete - în raport cu particularitățile faptelor, în totalul cauzelor care privesc prejudicierea patrimoniului arheologic s-au efectuat acte de sesizare și sub aspectul săvârșirii infracțiunii de **spălare de bani**, faptă prevăzută și pedepsită de art. 29 al. 1 lit. a, b, c din Legea nr. 656/2002¹⁵⁵. Modelul Curții de Apel Alba, deși înțeles și vehiculat de ofițerii de patrimoniu, nu a fost asimilat și în alte regiuni ale țării, în special din cauza reticenței magistraților implicați. Practica judiciară însă validează aceste interpretări prin Hotărârea nr. 143/2018 din 05.09.2018 pronunțată de Tribunalul Hunedoara¹⁵⁶, autorul fiind condamnat la doi ani pedeapsă privativă de libertate, fiind sustrase spre valorificare trei monede din aur tip koson și trei statuete; Hotărârea nr. 50/2018 din 28.03.2018 pronunțată de Tribunalul Hunedoara¹⁵⁷, autorul fiind condamnat la trei ani închisoare, pentru un prejudiciu format din două scuturi dacice și 145 monede din aur, tip koson și Hotărârea nr.

¹⁵³ Hotărâre nr. 33/2019 din 23.04.2019 pronunțată de Judecătoria Hârșova, cod RJ 3469873dg (<https://www.rejust.ro/juris/3469873dg>, accesat: 29.08.2024).

¹⁵⁴ Hotărâre nr. 67/2016 din 26.05.2016 pronunțată de Judecătoria Sebeș, cod RJ 3495gg46e (<https://www.rejust.ro/juris/3495gg46e>, accesat: 29.08.2024).

¹⁵⁵ „(1) Constituie infracțiunea de *spălare a banilor și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani:*

a) *schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;*

b) *ascunderea ori disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situației, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni;*

c) *dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni”.*

¹⁵⁶ <https://www.rejust.ro/juris/5e725277> (Accesat: 24.11.2024).

¹⁵⁷ <https://www.rejust.ro/juris/79g96997> (Accesat: 24.11.2024).

81/2015 din 15.06.2015 pronunțată de Tribunalul Hunedoara¹⁵⁸, autorul fiind condamnat la trei ani privațiune de libertate.

Oricum, chiar și în varianta unei infracțiuni grave, cum se prezintă *spălarea de bani* pedepsită cu închisoare de la 3 la 10 ani, trebuie observată aprecierea unitară a pedepselor la pragul de jos, între doi și trei ani. Dincolo de orice alte considerente¹⁵⁹, trebuie subliniat și aici impactul unor mari și vechi neajunsuri, ce reprezintă tot atâtea circumstanțe atenuante acordate făptuitorilor: lipsa semnalizărilor și delimitărilor siturilor arheologice, confuziile în interpretarea legii¹⁶⁰, stângăciile autorităților.

Datele privind infracționalitatea sesizată și cercetată la regimul patrimoniului arheologic ar fi incomplete fără prezentarea participării Ministerului Culturii, prin instituțiile sale deconcentrate la declanșarea, unor anchete judiciare.

Un tablou ce reflectă reacții prompte la nivelul județelor Bistrița-Năsăud¹⁶¹ și Tulcea¹⁶², urmate la distanță de Galați¹⁶³, Neamț¹⁶⁴, Bacău¹⁶⁵ și Buzău¹⁶⁶, acestea fiind totuși județele cele mai sensibile în privința infracțiunilor identificate (**Fig. 12**). Dacă s-ar preciza și faptul că datele cuprind orice infracțiune identificată, nu doar cele care afectează patrimoniul arheologic, se poate diagnostica o anemie cvasi-generală la nivel național și un Minister al Culturii aflat retard funcțional. Cauzele sunt multiple dar prima dintre acestea rezidă în dezinteresul și incompetența titularilor portofoliului de ministru față de problematica patrimoniului cultural național, în intervalul 2015-2024.

Retardul funcțional al Ministerului Culturii este provocat de câțiva funcționari specializați pe domenii profitabile, lăsați să împartă la masa stăpânului – fără un control și responsabilizare - avize, autorizații, acreditări, proiecte, fonduri și achiziții, într-un ritual față de care structurile anticorupție ale statului lipsesc cu totul. Un ritual în care deconcentratele

¹⁵⁸ <https://www.rejust.ro/juris/e2357de5> (Accesat: 24.11.2024).

¹⁵⁹ Expunerea de motive a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal: „Într-un stat de drept, întinderea și intensitatea represiei penale trebuie să rămână în limite determinate, în primul rând, prin raportare la importanța valorii sociale lezate pentru cei care înfrâng pentru prima oară legea penală, urmând să crească progresiv pentru cei care comit mai multe infracțiuni înainte de a fi definitiv condamnați și cu atât mai mult pentru cei în stare de recidivă. De aceea, limitele de pedeapsă prevăzute în partea specială trebuie corelate cu dispozițiile părții generale, care vor permite o agravare proporțională a regimului sancționator prevăzut pentru pluralitatea de infracțiuni”.

¹⁶⁰ Decizia Curții Constituționale nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în „Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009: „în activitatea de interpretare a legii, judecătorul trebuie să realizeze un echilibru între spiritul și litera legii, între exigențele de redactare și scopul urmărit de legiuitor, fără a avea competența de a legifera, prin substituirea autorității competente în acest domeniu”.

¹⁶¹ Adresa DJC Bistrița Năsăud, nr. 1224/11.09.2024.

¹⁶² Adresa DJC Tulcea, nr. 5385/03.09.2024.

¹⁶³ Adresa DJC Galați, nr. 1203/06.12.2024.

¹⁶⁴ Adresa DJC Neamț, nr. 2557/18.09.2024.

¹⁶⁵ Adresa DJC Bacău, nr. 2338/23.09.2024.

¹⁶⁶ Adresa DJC Buzău, nr. 1743/10.09.2024.

sunt marginalizate, mai curând dispensabile în brațele larg deschise ale protipendadei politice din județe, gata să „eficientizeze” regimul de avizare a intervențiilor în interesul „investitorilor” și „oamenilor de bine”.

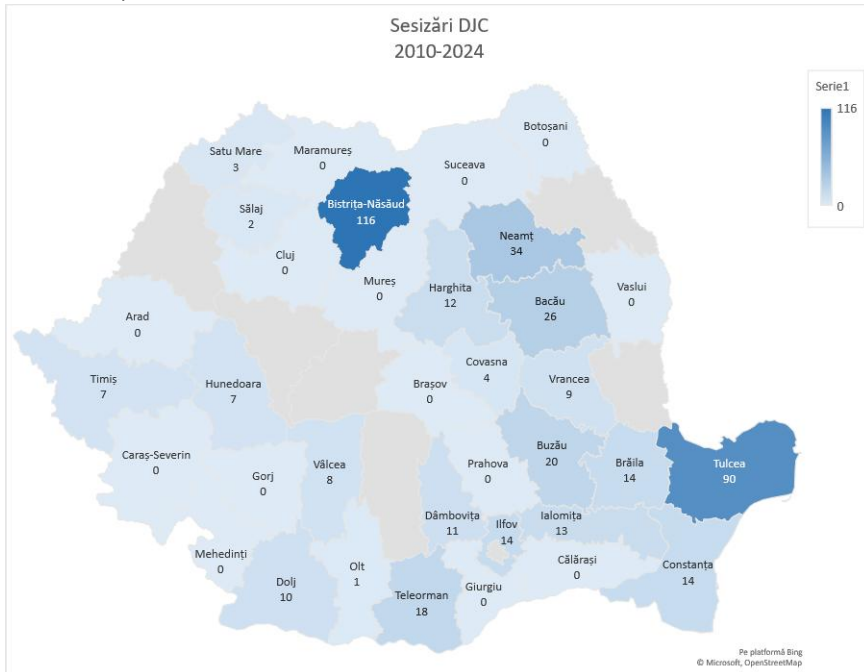

Fig. 12. Sesizări către Direcțiile Județene pentru Cultură (2010-2024).

THE PROTECTION OF ARCHAEOLOGICAL HERITAGE IN ROMANIA, FROM 2011 TO JULY 2024

(Abstract)

The article examines the state of archaeological heritage protection in Romania from 2011 to 2024, highlighting the inefficiencies and contradictions of the current system. Although legislation, such as Government Ordinance 43/2000, is in place, its implementation remains deficient due to weak administrative structures, indifference from authorities, and limited resources. County Directorates for Culture and the Romanian Police, responsible for monitoring heritage, have reported significant discrepancies in the number of contravention sanctions, with some counties showing zero sanctions.

Efforts to combat offenses related to metal detector ownership have been insufficient, and inter-institutional collaboration has proven ineffective. The article underscores the need for legislative reforms, personnel training, and civil society involvement to improve the conservation of archaeological heritage, while advocating for better collaboration between professionals and amateurs in the field.